

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2023 оны ...дугаар
сарын ...-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ГЭР БҮЛИЙН ТУХАЙ /Шинэчилсэн найруулга/

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ

1 дүгээр зүйл.Хуулийн зорилт

1.1.Энэ хуулийн зорилт нь гэрлэх, гэрлэлт дуусгавар болох, гэр бүлийн гишүүдийн эд хөрөнгийн болон эд хөрөнгийн бус амины эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалах, тэжээн тэтгэх, асран хамгаалах, харгалзан дэмжих, хүүхэд үрчлэхтэй холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.

2 дугаар зүйл.Гэр бүлийн хууль тогтоомж

2.1.Гэр бүлийн хууль тогтоомж нь Монгол Улсын Үндсэн хууль¹, Иргэний хууль², энэ хууль болон тэдгээртэй нийцүүлэн гаргасан хууль тогтоомжийн бусад актаас бүрдэнэ.

2.2.Монгол Улсын олон улсын гэрээнд энэ хуульд зааснаас өөрөөр заасан бол олон улсын гэрээний заалтыг дагаж мөрдөнө.

3 дугаар зүйл.Гэр бүлийн харилцааны зарчим

3.1.Гэрлэлт нь хуулиар тогтоосон насанд хүрсэн эрэгтэй, эмэгтэй хоёрын тэгш эрх, сайн дурын харилцаанд үндэслэнэ.

3.2.Иргэнийг гэрлэхэд үндэс, угсаа, хэл, арьсны өнгө, шашин шүтлэгээр ялгаварлан гадуурхахыг хориглоно.

3.3.Монгол Улсад эрэгтэй хүн нэг эхнэр, эмэгтэй хүн нэг нөхөртэй байна.

3.4.Гэрлэгчид гэр бүлийн харилцаанд жендэрийн эрх тэгш байдлыг хангаж, гэр бүлийн гишүүний өмнө үүрэг, хариуцлага хүлээнэ.

3.5.Эцэг, эх хүүхдийг биеийн болон оюун санааны хувьд эрүүл өсгөн хүмүүжүүлэх, хөгжүүлэх үүрэгтэй бөгөөд түүний эрх, ашиг сонирхлыг нэн тэргүүнд хамгаална.

3.6.Эцэг, эх хүүхэддээ гэр бүлийн үнэт зүйл, үндэсний соёл, уламжлал, зан заншлыг өвлүүлж, оюун санааны дархлааг бэхжүүлнэ.

3.7.Гэр бүл аюулгүй, амар тайван, хүчирхийллээс ангид байна.

¹ Монгол Улсын Үндсэн хууль "Төрийн мэдээлэл" эмхэтгэлийн 1992 оны 1 дугаарт нийтлэгдсэн.

² Иргэний хууль "Төрийн мэдээлэл" эмхэтгэлийн 2002 оны 7 дугаарт нийтлэгдсэн.

3.8.Төрөөс гэр бүлийн тогтвортой байдлыг дэмжинэ.

3.9.Төр хүүхэд, жирэмсэн болон хөхүүл эмэгтэй, эсхүл бага насны хүүхэдтэй, өрх толгойлсон эцэг, эх, эсхүл хөгжлийн бэрхшээлтэй, ахмад настан, хөдөлмөрийн чадваргүй гэр бүлийн гишүүний эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг тэргүүн ээлжинд хамгаална.

3.10.Хүүхдийг гэр бүлийн орчинд өсгөн хүмүүжүүлнэ.

4 дүгээр зүйл.Хуулийн нэр томьёо

4.1.Энэ хуульд хэрэглэсэн дараах нэр томьёог доор дурдсан утгаар ойлгоно:

4.1.1.“гэрлэлт” гэж хуулиар тогтоосон насанд хүрсэн эрэгтэй, эмэгтэй хоёрын хүний чөлөөтэй, сайн дурын харилцаанд үндэслэн гэр бүл болох зорилгоор эрх бүхий байгууллагад бүртгүүлэхийг;

4.1.2.“гэрлэгчид” гэж гэр бүлийн харилцаанд тэгш эрх эдэлж, үүрэг хүлээхээр гэрлэлтээ иргэний улсын бүртгэлд бүртгүүлсэн нөхөр, эхнэрийг;

4.1.3.“гэр бүл” гэж гэрлэлт, төрөлт, үрчлэлтийн үр дүнд эд хөрөнгийн бус амины болон эд хөрөнгийн эрх, үүргээр холбогдсон хамтын амьдрал бүхий гэр бүлийн гишүүдээс бүрдсэн нийгмийн анхдагч нэгжийг;

4.1.4.“гэр бүлийн гишүүн”-д дараах хүмүүс хамаарна:

4.1.4.а.гэрлэгчид;

4.1.4.б.гэрлэлтээ бүртгүүлээгүй боловч нэг гэрт хамтран амьдарч байгаа эрэгтэй, эмэгтэй;

4.1.4.в.гэрлэгчдийн, эсхүл хамтран амьдрагчдын хамт амьдарч байгаа төрсөн, дагавар, үрчлэн авсан хүүхэд;

4.1.4.д.гэрлэгчдийн, эсхүл хамтран амьдрагчдын хамт амьдарч байгаа төрөл, садангийн хүнийг;

4.1.5.“төрлийн хүн” гэж хүний өөрийн болон түүний эхнэр, эсхүл нөхрийн эцэг, эх, өвөг эцэг, эмэг эх, ач, зээ тэдгээрийн хүүхдийг;

4.1.6.“садангийн хүн” гэж хүний өөрийн болон түүний эхнэр, эсхүл нөхрийн ах, эгч, дүү, авга, нагац, тэдгээрийн хүүхдийг;

4.1.7.“овог” гэж гэр бүл, ураг төрлийнхөн үе уламжлан хэрэглэх нэрийг;

4.1.8.“үрчлэлт” гэж шүүхийн шийдвэрийн дагуу үрчлэн авсан эцэг, эх болон үрчлүүлсэн хүүхдийн хооронд төрсөн эцэг, эх, хүүхдийн адил эрх, үүрэг үүсгэхээр иргэний улсын бүртгэлд бүртгүүлснийг;

4.1.9.“асран хамгаалах” гэж эцэг, эхийн асран хамгаалалтгүй болсон 14 насанд хүрээгүй хүүхдийг, эсхүл сэтгэцийн өвчний улмаас иргэний эрх зүйн чадамжгүй нь шүүхээр тогтоогдсон хүний эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалах хэлбэрийг;

4.1.10.“харгалзан дэмжих” гэж эцэг, эхийн харгалзан дэмжлэггүй болсон 14, түүнээс дээш насны хүүхдийн, эсхүл эрүүл мэндийн улмаас, эсхүл иргэний эрх зүйн чадамжийг нь шүүхээс хязгаарласны улмаас эрх үүргээ бие даан хэрэгжүүлэх боломжгүй болсон хүний эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалах хэлбэрийг;

4.1.11.“хүйсийн өөрчлөлт” гэж мэс заслын аргаар нөхөн үржихүйн үйл ажиллагааг зогсоох, эсхүл өөрчилснийг эрүүл мэндийн байгууллага гэрчилж, иргэний улсын бүртгэлд бүртгүүлэхийг;

4.1.12.“нөхөн үржихүйн туслах технологийг ашиглаж хүүхэдтэй болох” гэж Донорын тухай хуулийн 3.1.15, 3.1.16, 3.1.18-д тус тус заасныг;

4.1.13.“сонирхогч тал” гэж 14 насанд хүрсэн хүүхэд өөрөө, эсхүл түүний эцэг, эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч, бусад гэр бүлийн гишүүн, төрөл садангийн хүн, хүүхдийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага, албан тушаалтан, эрх ашиг нь хөндөгдсөн, эсхүл зөрчигдсөн гуравдагч этгээдийг.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ ГЭРЛЭХ НӨХЦӨЛ, ЖУРАМ, ГЭРЛЭЛТ ДУУСГАВАР БОЛОХ

5 дугаар зүйл.Гэрлэх нөхцөл

5.1.Энэ хуулийн 8.1-д заасантай харшлах шалтгаангүй бол 18 насанд хүрсэн Монгол Улсын иргэн эрэгтэй, эмэгтэй хоёр, эсхүл Монгол Улсын иргэн нь гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүнтэй сайн дурын үндсэн дээр Монгол Улсад гэрлэж болно.

5.2.Гэрлэхийг хүсэгчид гэрлэлтээ батлуулахаас өмнө сайн дураараа, харилцан тохиролцсоны үндсэн дээр энэ хуулийн 7.1-д заасан эрүүл мэндийн шинжилгээ өгч, гэр бүлийн боловсрол олгох сургалтад хамрагдаж болно.

5.3.Гэрлэхийг хүсэгчид гэрлэлтээ батлуулахаас өмнө хоорондоо садан, төрлийн холбоотой эсэх лавлагааг иргэний бүртгэлийн байгууллагаас авч болно.

5.4.Гэрлэхийг хүсэгчид гэрлэлтээ батлуулахаас хоорондоо садан, төрлийн холбоотой эсэхээ мэдэх зорилгоор ДНХ (Дезоксирибонуклейн хүчил)-ийн шинжилгээнд хамрагдаж болно.

6 дугаар зүйл.Гэрлэх журам

6.1.Гэрлэхийг хүсэгчид гэрлэлтээ Иргэний улсын бүртгэлийн тухай хуульд заасан журмын дагуу эрх бүхий байгууллагад биеэр хүрэлцэн ирж, гэрчийг байлцуулан бүртгүүлнэ.

6.2.Гэрлэлтийг бүртгэсэн өдрөөс эхлэн гэрлэгчдийн хооронд эрх, үүрэг үүснэ.

7 дугаар зүйл.Гэрлэхийг хүсэгчдийн эрүүл мэндийн шинжилгээ, үр дагавар

7.1.Энэ хуулийн 5.2-т заасны дагуу гэрлэхийг хүсэгчид сэтгэцийн эрүүл мэндийн, хүний дархлал хомсдолын вирусын халдвар, дархлалын олдмол хомсдол, бэлгийн замын халдвар, сүрьеэ өвчин, удамшлын эмгэгтэй эсэхийг тогтоох эрүүл мэндийн шинжилгээнд хамрагдаж болно.

7.2.Энэ зүйлийн 7.1-д заасан өвчтэй, халдвартай нь тогтоогдсон тохиолдолд эмч, эмнэлгийн ажилтан тухайн өвчин, түүний үр дагаврын талаар тухайн этгээдэд тайлбар, зөвлөгөө өгч, шинжилгээний хариуг Хүний хувийн мэдээлэл хамгаалах тухай хуульд заасны дагуу хадгална.

7.3.Энэ зүйлийн 7.1-д заасан өвчтэй, халдвартай нь тогтоогдсон хүн өөрийн шинжилгээний мэдээллээ гэрлэхийг хүсэгч нөгөө талдаа мэдэгдэнэ.

7.4.Гэрлэхийг хүсэгчид хоёулаа эсхүл хэн нэг нь сэтгэцийн өвчтэй байсныг гэр бүл болсноос хойш мэдсэн тохиолдолд гэрлэлтээ хүчин төгөлдөр бус гэж тооцуулахаар шүүхэд хүсэлт гаргаж болно.

8 дугаар зүйл.Гэрлэлт бүртгүүлэхэд харшлах нөхцөл

8.1.Дараах нөхцөл гэрлэхэд харшлах шалтгаан болно:

8.1.1.өмнөх гэрлэлт хүчинтэй байгаа;

8.1.2.гэрлэхийг хүсэгчид хоёулаа, эсхүл хэн нэг нь энэ хуулийн 5.1-д заасан насанд хүрээгүй;

8.1.3.гэрлэхийг хүсэгчид гэр бүлийн, эсхүл төрөл, садангийн холбоотой;

8.1.4.гэрлэхийг хүсэгчид хоорондоо харгалзан дэмжигч, дэмжүүлэгч;

8.1.5.гэрлэхийг хүсэгчдийн хэн нэг нь, эсхүл хоёулаа удамших хандлагатай сэтгэцийн архаг өвчтэй;

8.1.6.энэ хуулийн 7.1-д заасан өвчтэй, халдвартай нь тогтоогдсон хүн өөрийн шинжилгээний мэдээллээ гэрлэхийг хүсэгч нөгөө талдаа мэдэгдээгүй;

8.1.7.гэрлэхийг хүсэгчид хоёулаа, эсхүл хэн нэг нь эрх зүйн чадамжгүй гэж тооцогдсон.

9 дүгээр зүйл.Гэрлэгчдийн эрх, үүрэг

9.1.Гэрлэгчид гэр бүлийн харилцаанд тэгш эрх эдэлж, үүрэг, хариуцлага хүлээн хамтын шийдвэр гаргана.

9.2.Гэрлэгчид гэр бүлийн харилцаанд дараах эрхтэй:

9.2.1.гэр бүлээ төлөвлөх;

9.2.2.оршин суух газраа сонгох;

9.2.3.сурах, ажил, мэргэжлээ сонгох;

9.2.4.хуваарьт эд хөрөнгөтэй байх;

9.2.5.хамтран өмчлөх дундын эд хөрөнгөө эзэмших, ашиглах, захиран зарцуулах түүнээс олсон ашгийг тэгш хүртэх;

9.2.6.сайн дурын үндсэн дээр гэрлэлтийн гэрээ байгуулах, өөрчлөх, цуцлах;

9.2.7.эхнэр, нөхөр нь өөрийн хувийн ашиг сонирхол, эд хөрөнгийн асуудлыг бие даан шийдвэрлэх;

9.2.8.гэрлэгчдийн нэг тал нь нөгөө талынхаа нэр төр, алдар хүндийг гутаан доромжилсон, эрүүл мэндэд гэм хор учруулсан, хуваарьт эд хөрөнгийг дур мэдэн захиран зарцуулсан, гэмтээсэн бол хохирсон тал Иргэний хуулийн 497 дугаар зүйлд заасны дагуу гэм хорыг арилгуулахыг шаардах;

9.2.9.гэр бүлийн хүчирхийллээс ангид байх.

9.3.Гэрлэгчид гэр бүлийн харилцаанд дараах үндсэн үүрэг хүлээнэ:

9.3.1.бие биеэ, үр хүүхдээ тэжээн тэтгэх, асран халамжлах, харгалзан дэмжих;

9.3.2.гэр бүлийн бусад гишүүний эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг зөрчихгүй байх;

9.3.3.эрүүл хүүхэд төрүүлэхэд бэлтгэх, ургийн өсөлт, бойжилтыг тогтмол хянуулах;

9.3.4.угийн бичиг хөтлөх, өвлүүлэх;

9.3.5.үр хүүхдээ өсгөн хүмүүжүүлэх;

9.3.6.гэр бүлийн үнэт зүйл, уламжлал, соёл, ёс заншлыг өвлүүлэх, хамгаалах.

9.4.Гэрлэгчид гэр бүлийн харилцаанд дараах ёс суртахууны үүрэг хүлээнэ:

9.4.1.гэр бүлийн хамтын амьдралаа тогтвортой байлгах;

9.4.2.гэр бүлийн амьдрах таатай нөхцөлийг бүрдүүлэх;

9.4.3.бие биедээ үнэнч байх.

9.5.Гэрлэгчдийн хэн нэг нь энэ зүйлийн 9.4.3-т заасан үүргээ зөрчсөний улмаас нөгөө талын эрх, нэр төр, алдар хүндэд хохирол учруулсан бол Иргэний хуулийн 230.2-т заасны дагуу гэм хорын хохирол нөхөн төлүүлэх нэхэмжлэл шүүхэд гаргаж болно.

9.6.Энэ зүйлийн 9.3.4-т заасан угийн бичиг хөтлөх журмыг соёлын болон хүн амын асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн хамтран батална.

-Тайлбар:Энэ зүйлийн 9.4.3-т заасан бие биедээ үнэнч байх гэдэг нь гэрлэгчдийн хэн нэгэн нь гэр бүлээсээ гадуурх харилцаа үүсгэхгүй байхыг ойлгоно.

10 дугаар зүйл.Гэрлэлт дуусгавар болох

10.1.Гэрлэлтийг дараах тохиолдолд дуусгавар болсонд тооцно:

10.1.1.гэрлэгч нас барсан, эсхүл түүнийг нас барсан гэж зарласан;

10.1.2.гэрлэгчийг сураггүй алга болсонд тооцсон;

10.1.3.захиргааны, эсхүл шүүхийн журмаар гэрлэлтээ цуцлуулсан;
10.1.4.Иргэний улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 14.3-т заасны дагуу гэрлэгч хүйсээ өөрчилсөн.

10.2.Захиргааны журмаар гэрлэлтээ цуцлуулсан бол Иргэний улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 8.1-д зааснаар гэрлэлт дуусгавар болсон талаар бүртгэлд бүртгэгдсэн өдрөөс эхлэн гэрлэлт дуусгавар болно.

10.3.Шүүхийн журмаар гэрлэлт цуцалсан, эсхүл хүчин төгөлдөр бус гэж шүүх шийдвэрлэсэн өдрөөс эхлэн гэрлэлт дуусгавар болно.

10.4.Энэ зүйлийн 10.1.4-т заасан хүйсийн өөрчлөлт хувь хүний хувийн болон эд хөрөнгийн эрхэд нөлөөлөхгүй бөгөөд гэрлэгчдийн хэн нэг нь хүнд өвчтэй, хөдөлмөрийн чадваргүй, тэтгэлэг гаргуулах, хамтран өмчлөх дундын эд хөрөнгө хуваах, насанд хүрээгүй хүүхдийг аль нэг талын асрамжид үлдээх зэрэг маргаантай бол шүүхийн журмаар гэрлэлт цуцална.

11 дүгээр зүйл.Гэрлэлт цуцлах журам

11.1.Гэрлэлтийг хуульд заасан үндэслэлээр захиргааны болон шүүхийн журмаар цуцална.

11.2.Эхнэр нь жирэмсэн, эсхүл 2 насанд хүрээгүй хүүхэдтэй, эсхүл гэрлэгчдийн аль нэг нь хүндээр өвчилсөн, хөдөлмөрийн чадвараа хагас, эсхүл бүрэн алдсан тохиолдолд түүний хүсэлтийн дагуу шүүх гэрлэлт цуцлахыг хориглоно.

11.3.Энэ зүйлийн 11.2-т заасан нөхцөл байдал арилсан бол гэрлэгчдийн хэн нэг нь гэрлэлт цуцлах нэхэмжлэл дахин гаргаж болно.

11.4.Гэр бүлийн хүчирхийлэл үйлдсэн тогтоогдсон бол энэ зүйлийн 11.2-т заасан хамаарахгүй.

12 дугаар зүйл.Гэрлэлтийг захиргааны журмаар цуцлах

12.1.Гэрлэлт бүртгүүснийг цуцлуулахыг харилцан зөвшөөрсөн, 18 хүртэлх насны хүүхэдгүй, эд хөрөнгийн маргаангүй гэрлэгчид хамтран улсын бүртгэлийн байгууллага, эсхүл Монгол Улсаас хилийн чандад суугаа Дипломат төлөөлөгчийн газарт хүсэлт гаргана.

12.2.Улсын бүртгэлийн байгууллага, Монгол Улсаас хилийн чандад суугаа Дипломат төлөөлөгчийн газар нь энэ зүйлийн 12.1-д заасан хүсэлтийг хянан үзэж, 30 хоногийн дотор гэрлэлтийг цуцална.

12.3.Гэрлэгчид 18 хүртэлх насны хүүхэдгүй, эд хөрөнгийн маргаангүй, гэрлэгчдийн хэн нэг нь хүйсийн өөрчлөлтөө бүртгүүлсэн бол гэрлэлтийг захиргааны журмаар цуцална.

13 дугаар зүйл.Гэрлэлтийг шүүхийн журмаар цуцлах

13.1.Захиргааны журмаар гэрлэлт цуцлахаас бусад тохиолдолд гэрлэлт цуцлуулах хүсэлтийг шүүх шийдвэрлэнэ.

13.2.Гэрлэлт цуцлуулах тухай нэхэмжлэлийг шүүхэд гэрлэгчдийн аль нэг нь гаргах эрхтэй.

13.3.Шүүх гэрлэлт цуцлах шийдвэр гаргахдаа тэргүүн ээлжинд хүүхэд, хөгжлийн бэрхшээлтэй, хөдөлмөрийн чадваргүй, эсхүл эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол нь зөрчигдсөн гэр бүлийн гишүүний эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг харгалзана.

13.4.Иргэний эрх зүйн чадамжгүй, эсхүл хязгаарлагдмал чадамжтай гэж тооцогдсон гэрлэгчдийн асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч шүүхэд нэхэмжлэл гаргаж болно.

13.5.Шүүх шаардлагатай гэж үзсэн бол гэрлэгчдийг эвлэрүүлэх зорилгоор хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааг Иргэний хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 129.1.7-д заасны дагуу тодорхой хугацаагаар түдгэлзүүлж болно.

13.6.Эвлэрүүлэн зуучлагч эвлэрүүлэх арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд гэр бүл, хүүхдийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагын мэргэжил, арга зүйн дэмжлэгийг авч, хамтран ажиллаж болно.

13.7.Гэрлэгчид гэрлэлтийн гэрээнд эд хөрөнгийн талаар дурдсан эсэхээс үл хамаарч, гэрлэлт цуцлуулах үед эд хөрөнгийн эрхийн талаар харилцан тохиролцож болно.

13.8.Хүүхдийн асрамжийн асуудлыг шийдвэрлэхэд хүүхэд долоо, түүнээс дээш настай бол түүний саналыг харгалзан үзнэ.

13.9.Энэ зүйлийн 13.8-д заасны дагуу хүүхдийн саналыг авахдаа нийгмийн ажилтан, өмгөөлөгчийг заавал байлцуулах бөгөөд шаардлагатай тохиолдолд сурган хүмүүжүүлэгч, сэтгэл зүйч, гэр бүл, хүүхдийн асуудал хариуцсан байгууллагын ажилтныг оролцуулна.

13.10.Шүүх хүүхдийг эцэг, эхийн хэн нэгний асрамжид байлгах талаар шийдвэрлэхдээ хүүхдийн амьдарч байгаа нөхцөлийг дордуулахгүй байх, хүүхдийн хүсэл, сонирхол, сурах, хөгжихөд тааламжтай нөхцөл харгалзана.

13.11.Шүүх гэрлэлт цуцлах тухай шийдвэртээ дараах нөхцөлийг заавал тусгана:

13.11.1.хүүхдийг эцэг, эхийн хэн нэгний асрамжид үлдээх;

13.11.2.тусдаа амьдрах эцэг, эхийн хүүхэдтэй уулзах хугацаа, нөхцөл, тэтгэмжийн хэмжээ, нэмэлт зардал, сургалтын төлбөрийг хариуцах талаар тодорхой заах.

13.12.Гэрлэлтийг цуцлахад гэрлэгчдийн үрчлэн авсан болон дагавар хүүхэд гэрлэгчдээс төрсөн хүүхдийн адил эрх эдэлнэ.

13.13.Шүүх зайлшгүй шаардлагатай гэж үзсэн тохиолдолд хүүхдийн асрамжийн асуудлыг шийдвэрлэх хүртэл хүүхдийг хүүхэд асран хүмүүжүүлэх байгууллагын мэдэлд шилжүүлэх арга хэмжээ авна.

13.14.Гэрлэлт цуцалснаар хүүхдээ өсгөн хүмүүжүүлэх, асран хамгаалах эцэг, эхийн үүргээс чөлөөлөх үндэслэл болохгүй. Хэрэв үүргээ биелүүлээгүй тохиолдолд сонирхогч тал шүүхэд нэхэмжлэл гаргаж болно.

14 дүгээр зүйл.Гэрлэлт цуцлахад шүүх гэр бүлийн дундын эд хөрөнгийг хуваах

14.1.Гэрлэгчид буюу тэдгээрийн хэн нэгнийх нь хүсэлтээр шүүх гэрлэлт цуцлах тухай шийдвэр гаргахдаа гэрлэлтийн гэрээ, эсхүл гэрлэлтийн гэрээ байгуулаагүй бол хууль тогтоомжид заасны дагуу гэр бүлийн гишүүдийн дундын эд хөрөнгийг хувааж, хувиарлана.

14.2.Шүүх гэр бүлийн нэг гишүүнд ногдох эд хөрөнгийн хэсгийг Иргэний хуулийн 129.3-т заасны дагуу тодорхойлж шийдвэрлэнэ.

15 дугаар зүйл.Шүүхээр гэрлэлтийг цуцлах тусгай журам

15.1.Шүүх дараах тохиолдолд энэ хуулийн 13.5-д заасан эвлэрүүлэх арга хэмжээ авахгүйгээр гэрлэлтийг цуцалж болно:

15.1.1.гэрлэгчийн хэн нэг нь Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1.1-д заасан гэмт хэргийн хохирогч болсон;

15.1.2.гэрлэгчдийн хэн нэг нь сураггүй алга болсонд тооцсон;

15.1.3.гэрлэгчдийн хэн нэг нь хүйсээ өөрчилсөн.

16 дугаар зүйл.Гэрлэлтийг хүчин төгөлдөр бус гэж тооцох

16.1.Энэ хуулийн 8 дугаар зүйлд заасныг зөрчиж гэрлэсэн, эсхүл гэр бүл болох зорилгогүйгээр гэрлэлт бүртгүүлсэн бол гэрлэгчдийн хэн нэг, эсхүл эрх нь зөрчигдсөн гуравдагч этгээдийн нэхэмжлэлээр, эсхүл эрх бүхий байгууллагын санаачлагаар шүүх гэрлэлтийг хүчин төгөлдөр бус гэж тооцож болно.

16.2.Заналхийлэл, хүчирхийллийн улмаас, эсхүл хүсэл зоригийн эсрэг гэрлэлтээ батлуулсныг эрх бүхий байгууллага тогтоосон бол гэрлэлтийг шүүх хүчин төгөлдөр бус гэж тооцно.

16.3.Эрх зүйн чадамжгүй хүнтэй гэрлэсэн гэрлэлтийг хүчин төгөлдөр бус гэж тооцох хэргийг шүүх хэлэлцэхдээ түүний асран хамгаалах этгээдийг оролцуулна.

Тайлбар:Энэ зүйлийн 16.1-д “гэр бүл болох зорилгогүйгээр” гэдэгт хамтын амьдрал үүсгээгүй, эсхүл гэрлэгчид, эсхүл хэн нэг нь эдийн болон эдийн бус давуу байдал олж авах зорилгоор гэрлэлт бүртгүүлснийг ойлгоно.

17 дугаар зүйл.Гэрлэлтийг хүчин төгөлдөр бус гэж тооцсоноос үүсэх үр дагавар

17.1.Гэрлэлтийг хүчин төгөлдөр бус гэж тооцсон шүүхийн шийдвэр хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн хүчин төгөлдөр бус гэж тооцож, иргэний улсын бүртгэлд бүртгэнэ.

17.2.Гэрлэлтийг хүчин төгөлдөр бус гэж тооцсон тохиолдолд гэрлэгчдийн байгуулсан гэрлэлтийн гэрээ болон эд хөрөнгийн эрхтэй холбоотой бусад гэрээ, хэлцэл хүчин төгөлдөр бус болно.

17.3.Гэрлэлтийг хүчин төгөлдөр бус гэж тооцсон тохиолдолд тухайн гэрлэлтээс төрсөн хүүхдийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хөндөхгүй бөгөөд эцэг, эх хууль тогтоомжид заасан хүүхдийн өмнө үүрэг хүлээнэ.

18 дугаар зүйл.Гэрлэлт сэргээх

18.1.Талууд эвлэрснээ хамтран илэрхийлж, өргөдөл гаргасан бөгөөд өөр хүнтэй гэрлэлт бүртгүүлээгүй бол гэрлэлт цуцлах шийдвэр гаргасан байгууллага сэргээнэ.

18.2.Сураггүй алга болсонд тооцогдсон, нас барсан гэж зарлагдсан хүн эргэн ирж, нөхөр, эсхүл эхнэртэйгээ хамтран амьдрах хүсэлтээ гаргасан бөгөөд нөхөр, эсхүл эхнэр нь өөр хүнтэй гэрлээгүй бол талуудын зөвшөөрснөөр шүүх гэрлэлтийг сэргээж болно.

18.3.Энэ зүйлийн 18.1, 18.2-т заасны дагуу шүүх гэрлэлтийг сэргээсэн шийдвэр гаргасан бол гэрлэлтийг анх гэрлэлтээ бүртгүүлсэн өдрөөс эхлэн тооцно.

19 дүгээр зүйл.Гэрлэлт цуцалсан шийдвэрийг хүчин төгөлдөр бус гэж тооцох

19.1.Гэрлэгчид бусдад учруулсан хохирлыг нөхөн төлөх, ял эдлэхээс зайлсхийх, эсхүл хууль бус үйлдлээ халхавчлах зорилгоор гэрлэлтээ цуцлуулсныг эрх бүхий байгууллагаас тогтоосон бол эрх нь зөрчигдсэн этгээдийн нэхэмжлэлээр гэрлэлт цуцалсан шийдвэрийг хүчин төгөлдөр бус гэж тооцуулах асуудлыг шүүх шийдвэрлэнэ.

20 дугаар зүйл.Гэрлэлт цуцалсан шийдвэрийг хүчин төгөлдөр бус гэж тооцоноос үүсэх үр дагавар

20.1.Гэрлэлт цуцалсан шийдвэрийг хүчин төгөлдөр бус гэж тооцсон шүүхийн шийдвэр хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн гэрлэлтийг хүчин төгөлдөр гэж тооцно.

20.2.Гэрлэлт цуцалсан шийдвэрийг хүчин төгөлдөр бус гэж тооцсоноор гэрлэгчид энэ хуулийн 9 дүгээр зүйлд заасан эрх эдэлж, үүрэг хүлээнэ.

21 дүгээр зүйл.Гэрлэлттэй адилтгах харилцаа

21.1.Дараах шаардлагууд ногтлогдсон бол гэрлэлтээ бүртгүүлэгүй боловч 18 насанд хүрсэн эрэгтэй, эмэгтэй хоёрын хамтран амьдарч гэрлэлтээ бүртгүүлэх зорилготой байгаа харилцааг гэрлэлттэй адилтган үзнэ:

21.1.1.хамтран амьдрагчид бусад хүнтэй гэрлэлт бүртгүүлээгүй, эсхүл хамтран амьдардаггүй бол;

21.1.2.гурав доошгүй жил тогтмол хамтран амьдарсан бол;

21.1.3.эд хөрөнгө дундаа өмчилж байгаа, хамтын хөрөнгө бий

болгосон бол;

21.1.4.хамтран амьдрагчид нэг оршин суух хаягт бүртгэлтэй бол;
21.1.5.хамтран амьдрагчид дундаасаа хүүхэдтэй бол.

21.2.Энэ зүйлийн 21.1-д заасан шаардлага хангасан хамтран амьдрагчид хамтын амьдралын явцад эхнэр, нөхрийн адил эрх эдэлж, үүрэг хүлээнэ.

21.3.Хамтран амьдрагчдын хамтын амьдрал дуусгавар болох тохиолдолд хамтран амьдрагчдын хэн нэг нь дундын өмчийн хөрөнгөөс өөрт ногдох хэсгийг Иргэний хуульд заасны дагуу шаардах эрхтэй.

21.4.Хамтран амьдрагчдын хамтын амьдрал дуусгавар болох тохиолдолд бие биеэ тэжээн тэтгэх, өв залгамжлах эрх, үүрэг үүсэхгүй.

21.5.Хамтран амьдрагчдын хамтын амьдрал үед болон дуусгавар болох тохиолдолд хүүхэд гэрлэлтээ батлуулсан эцэг, эхээс төрсөн хүүхдийн нэгэн адил эрх эдэлнэ.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ ГЭРЛЭЛТИЙН ГЭРЭЭ БАЙГУУЛАХ

22 дугаар зүйл.Гэрлэлтийн гэрээ байгуулах журам

22.1.Гэрлэлтийн гэрээг гэрлэгчид харилцан тохиролцсоны үндсэн дээр бичгээр байгуулж, нотариатаар баталгаажуулна.

22.2.Гэрлэлтийн гэрээнд өөрөөр заагаагүй бол гэрлэлт бүртгүүлсэн, эсхүл гэрээ байгуулсан өдрөөс хүчин төгөлдөр болно.

22.3.Гэрлэгчид гэрлэлтийн гэрээгээр үл хөдлөх эд хөрөнгийн эрх үүсэх, шилжүүлэх, дуусгавар болох, хязгаарлахаар зохицуулсан бол Бүртгэлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагад хүргүүлж, үл хөдлөх эд хөрөнгийн бүртгэлд хавсаргана.

23 дугаар зүйл.Гэрлэлтийн гэрээний хэлбэр

23.1.Гэрлэгчид гэрлэлтээ бүртгүүлэх, гэр бүлийн хамтын амьдрал, эсхүл гэрлэлт дуусгавар болсны дараа тэдний эд хөрөнгийн болон эд хөрөнгийн бус харилцаа, эрх, үүргийг зохицуулах гэрлэлтийн гэрээг гэрлэгчид харилцан тохиролцон байгуулж болно.

23.2.Гэрлэлтийн гэрээнд дараах зүйлийг тусгаж болно:

23.2.1.гэр бүлийн гишүүдийн хамтран эзэмших, өмчлөх дундын эд хөрөнгөнөөс ашиг хүртэх, хуваах;

23.2.2.гэр бүлийн гишүүдийн хуваарьт хөрөнгийг тодорхойлох;

23.2.3.гэрлэлт дуусгавар болсны дараа гэр бүлийн гишүүдэд ногдох эд хөрөнгө болон хамтран эзэмших, өмчлөх дундын эд хөрөнгийг шилжүүлэх, хамтран өмчлөх, эсхүл хууль тогтоомжид зааснаар өөр нөхцөл тогтоох;

23.2.4.гэрлэгчид гэр бүлийн хамтын амьдрал, эсхүл гэрлэлт цуцлагдсан, дуусгавар болсны дараа бие биенээ болон үр хүүхдээ тэжээн тэтгэх эрх, үүргийг тодорхойлох;

23.2.5.гэр бүлийн хэрэгцээний зардлыг хуваарилах;

23.2.6.хууль тогтоомжоор харшлаагүй гэр бүлийн харилцааны бусад асуудал.

23.3.Гэрлэлтийн гэрээгээр дараах харилцааг зохицуулахыг хориглоно:

23.3.1.гэр бүлийн гишүүдийн эрх чөлөөг хязгаарласан, эсхүл дордуулсан;

23.3.2.гуравдагч этгээдийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг зөрчсөн, эсхүл хөндсөн;

23.3.3.гэрлэгчид бие биеэ, насанд хүрээгүй болон насанд хүрсэн боловч хөдөлмөрийн чадваргүй хүүхдээ тэжээн тэтгэх, сурах эрхийг хангах үүргээс чөлөөлсөн, эсхүл хязгаарласан;

23.3.4.эцэг, эх байх эрхийг хязгаарласан, хассан.

23.4.Гэрлэлт хүчин төгөлдөр байх хугацаанд гэрлэгчид харилцан тохиролцож гэрлэлтийн гэрээнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, дуусгавар болгож болно.

23.5.Гэрлэлтийн гэрээнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, дуусгавар болгох тохиолдолд Бүртгэлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагад хүргүүлж, үл хөдлөх эд хөрөнгийн бүртгэлд хавсаргана.

23.6.Гэрлэлтийн гэрээг энэ хуулийн 23 дугаар зүйлд заасан нөхцөлөөр байгуулсан бол хүчингүйд тооцно.

23.7.Эхнэр, нөхөр хоёрын хэн нэгний гаргасан нэхэмжлэлийн дагуу гэрлэлтийн гэрээг шүүхийн шийдвэрээр нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, цуцалж, эсхүл бүхэлд нь хүчингүй болгож болно.

23.8.Гэрлэлтийн гэрээ, энэ хууль болон бусад хууль тогтоомжид өөрөөр заагаагүй бол гэрлэлт цуцлагдсан өдрөөс гэрээ дуусгавар болно. Хэрэв гэрлэлтийн гэрээгээр гэрлэлт цуцалсны дараа талуудын хэрэгжүүлэх эрх, үүргийг тогтоосон бол тухайн эрх, үүрэг биелэгдэх хүртэл хугацаанд хүчин төгөлдөр байна.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ ХҮҮХДЭД ОВОГ, ЭЦЭГ /ЭХ/-ИЙН НЭР, НЭР ӨГӨХ, ӨӨРЧЛӨХ, ЭЦЭГ /ЭХ/-ИЙГ ТОГТООХ

24 дүгээр зүйл.Хүүхдийн овог, эцэг /эх/-ийн нэр, өөрийн нэр

24.1.Эцэг, эх тохиролцсоны үндсэн дээр хүүхдэд овог, эцэг /эх/-ийн нэр, нэр өгнө.

24.2.Гэрлэлтээ бүртгүүлсэн гэр бүлийн эцэг нь нас барсан, гэрлэлт цуцлуулсан, эсхүл гэрлэлтийг хүчин төгөлдөр бус гэж тооцоноос хойш 10 сарын

дотор төрсөн хүүхдэд Иргэний улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 6.8, 6.9-д заасны дагуу эцгийн овог, нэрээр бүртгүүлж болно.

24.3.Гэрлэгчид нөхөн үржихүйн туслах технологийг ашиглах гэрээ байгуулсны үндсэн дээр хүүхэд төрсөн бол хүүхдийн эцэг, эх хүүхдэд овог, нэр өгнө.

24.4.Хүүхдийн эцэг, эх нь хэн болох нь тодорхойгүй бол асрамжиндаа авч байгаа этгээд, эсхүл улсын бүртгэлийн байгууллага хүүхдэд овог, **эцэг /эх/-ийн нэр**, нэр өгч болно.

24.5.Үрчлэгдсэн хүүхэд үрчлэгчийн овог, нэрийг авч болно.

24.6.Эцэг, эхийн хэн нэг нь гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүн бол хүүхэд тухайн эцэг/эх/-ийн овог, нэр, нэрийг авч болно.

25 дугаар зүйл.Хүүхдийн овог, нэр, эцэг /эх/-ийн нэрийг өөрчлөх

25.1.Хүүхдийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхолд харшлахгүй бол түүний овог, эцэг /эх/-ийн нэр, нэрийг Иргэний улсын бүртгэлийн тухай хуульд заасны дагуу өөрчилж болно.

25.2.Эцэг, эх гэрлэлтээ цуцалсан, эсхүл гэрлэлтийг хүчин төгөлдөр бус гэж тооцсон, эсхүл эцэг, эх байх эрхээ хасуулсан, үрчлэгдсэн бол асран хамгаалж байгаа эцэг /эх/-ийн нэрээр хүүхдийн овог, эцэг /эх/-ийн нэрийг өөрчилж болно.

25.3.Хүүхдийн овог, эцэг /эх/-ийн нэр, нэрийг өөрчлөх хүсэлтийг эцэг, эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч, эсхүл 16 нас хүрсэн хүүхэд өөрөө оршин суугаа газрын улсын бүртгэлийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагад гаргана.

25.4.Долоо, түүнээс дээш настай хүүхдийн овог, эцэг /эх/-ийн нэр, өөрийн нэрийг өөрчлөх бол түүний саналыг авна.

25.5.Хүүхдийн овог, эцэг /эх/-ийн нэр, өөрийн нэр өөрчилсөнтэй холбогдох маргааныг хүүхэд, эцэг, эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч, улсын бүртгэлийн байгууллагын хүсэлтийг үндэслэн шүүх шийдвэрлэнэ.

26 дугаар зүйл.Хүүхдийн эцэг, эхийг захиргааны журмаар бүртгэх

26.1.Гэрлэлтээ бүртгүүлээгүй эцэг, эх хамтран хүсэлт гаргасан бол улсын бүртгэлийн байгууллага, Монгол Улсаас хилийн чанадад суугаа Дипломат төлөөлөгчийн газар хүүхдийн эцэг, эхийг бүртгэнэ.

27 дугаар зүйл.Хүүхдийн эцэг, эхийг шүүхийн журмаар тогтоох

27.1.Хүүхдийн овог, эцэг /эх/-ийн нэр, өөрийн нэртэй холбогдох маргааныг сонирхогч талын хүсэлтийг үндэслэн хүүхдийн эцэг, эхийг шүүх тогтооно.

27.2.Эцэг, эхийг тогтоох маргааныг нотлох баримт, шүүхийн шинжилгээний байгууллагын дүгнэлтийг үндэслэн шүүх шийдвэрлэнэ.

28 дугаар зүйл.Нөхөн үржихүйн туслах аргыг ашигласны үр дүнд төрсөн хүүхдийн эцэг, эхийг тогтоох

28.1.Гэрлэгчдийг нөхөн үржихүйн туслах аргыг ашиглан хүүхэдтэй болохоор үр хөврөлийн донор, эсхүл тээгч эмэгтэйтэй гэрээ байгуулж болно.

28.2.Гэрлэгчид энэ зүйлийн 28.1-д заасан гэрээний дагуу төрсөн хүүхдийн эцэг, эх байна.

28.2.Эхнэр, эсхүл нөхөр нөхөн үржихүйн туслах аргыг ашиглаж хүүхэдтэй болохыг нөгөө талдаа зөвшөөрсөн бол тухайн хүүхдийн эцэг, эсхүл эхээр тогтооно.

28.3.Нөхөн үржихүйн туслах аргыг ашиглах гэрээ байгуулсан гэрлэгчид үр хөврөлийн донорыг эцэг /эх/-ээр тогтоолгох нэхэмжлэл гаргах эрхгүй.

28.4.Нөхөн үржихүйн туслах аргыг ашиглах гэрээ байгуулсан үр хөврөлийн донор, эсхүл тээгч эмэгтэй өөрийгөө эцэг, эхээр тогтоолгох нэхэмжлэл гаргах эрхгүй.

ТАВДУГААР БҮЛЭГ ХҮҮХДИЙН ЭРХ, ХУУЛЬ ЁСНЫ АШИГ СОНИРХЛЫГ ХАМГААЛАХ, ЭЦЭГ, ЭХИЙН ЭРХ, ҮҮРЭГ, ХАРИУЦЛАГА

29 дүгээр зүйл.Хүүхдийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалах

29.1.Хүүхэд гэр бүлийн гишүүдийн нэгэн адил тэгш эрх эдэлнэ.

29.2.Хүүхэд эрүүл, аюулгүй орчинд өсөж бойжих, асран хамгаалуулах, тэжээн тэтгүүлэх, сурч боловсрох, хөгжих, эд хөрөнгө өмчлөх, эзэмших, өв залгамжлах эрхтэй.

29.3.Хүүхдийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол зөрчигдсэн бол эцэг, эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч хууль тогтоомжид заасны дагуу шүүхэд нэхэмжлэл гаргах үүрэгтэй.

29.4.Бүтэн өнчин, эцэг, эх нь хүүхдээ биечлэн тэжээн тэтгэх, асран халамжлах боломжгүй, эсхүл тэжээн тэтгэхээс зайлсхийсэн бол хүүхдийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг гэр бүл, хүүхдийн асуудал хариуцсан төрийн байгууллага, албан тушаалтан хамгаална.

30 дугаар зүйл.Эцэг, эх, хүүхдийн хоорондын эрх, үүрэг үүсэх

30.1.Хүүхэд төрснөөр, нөхөн үржихүйн туслах аргыг ашиглаж хүүхэдтэй болсноор, эсхүл үрчлэн авснаар эцэг, эх, хүүхдийн хооронд эрх, үүрэг үүснэ.

30.2.Гэрлэгчид гэрлэлтээ бүртгүүлснээр дагавар хүүхэд, хойт эцэг, хойд эхийн хооронд эцэг, эх, хүүхдийн эрх, үүрэг үүснэ.

30.3.Гэрлэлтээ бүртгүүлээгүй эцэг, эхийн дундаас төрсөн хүүхэд нь гэрлэлтээ бүртгүүлсэн гэрлэгчдээс төрсөн хүүхдийн адил эрх эдэлнэ.

31 дүгээр зүйл.Насанд хүрээгүй эцэг, эхийн эрх, үүрэг

31.1.Эцэг, эх хоёулаа, эсхүл хэн нэг нь насанд хүрээгүй бол тэдгээрийн асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч эрх зүйн бүрэн чадамжтай гэж тооцогдох хүртэл төрсөн хүүхдийг асран хамгаалах, эсхүл харгалзан дэмжих үүрэгтэй.

31.2.Эцэг, эх хоёулаа, эсхүл хэн нэг нь насанд хүрээгүй бөгөөд асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчгүй, эсхүл энэ зүйлийн 31.1-д заасан үүрэг хүлээхээс хүндэтгэн үзэх шалтгаанаар татгалзсан бол эцэг, эхийг эрх зүйн бүрэн чадамжтай гэж тооцогдох хүртэлх хугацаанд эрх бүхий байгууллага төрсөн хүүхдэд асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч томилно.

32 дугаар зүйл.Эцэг, эхийн эрх, үүрэг

32.1.Эцэг, эх нь гэрлэлтээ бүртгүүлсэн эсэх, хамт амьдарч байгаа эсэхээс үл хамааран хүүхдийн өмнө харилцан тэгш эрх эдэлж, үүрэг хүлээнэ.

32.2.Эцэг, эх нь хүүхдийн ашиг сонирхлыг нэн тэргүүнд хамгаалж, хүүхэдтэй холбоотой асуудлыг шийдвэрлэхдээ хүүхдийн саналыг харгалзан хамтын шийдвэр гаргана.

32.3.Эцэг, эх хүүхдийн эрхийг хангахад дараах үндсэн үүрэг хүлээнэ:

32.3.1.хүүхдийн биеийн болон сэтгэл зүйн эрүүл мэндийг хамгаалах, эрүүл, аюулгүй орчинд өсгөн бойжуулах, хүмүүжүүлэх, хоол хүнс, орон байр, хувцас, хичээлийн хэрэгсэл, тоглоом зэрэг өсөх, сурах, хөгжихөд зайлшгүй шаардлагатай зүйлээр хангах;

32.3.2.хүүхдээ асран хамгаалах, харгалзан дэмжих, тэжээн тэтгэх;

32.3.3.төрөлх хэл, бичиг үсэг, суурь боловсрол эзэмшүүлэх;

32.3.4.хүүхдийн эд хөрөнгийг хамгаалах, зохистой захиран зарцуулах;

32.3.5.хүчирхийллээс ангид төлөвшүүлэх;

32.3.6.хүүхдийн нас, бие, сэтгэхүйн онцлогт тохирох аргаар хүмүүжүүлэх;

32.3.7.хүүхэддээ гэр бүлийн угийн бичиг өвлүүлэх, цус ойртолтоос үүсэх үр дагаврыг таниулах;

32.3.8.хүүхдээ бусдыг хүндлэх, ёс суртахуунд төлөвшүүлэх;

32.3.9.авьяас, хүсэл сонирхлыг нь дэмжих;

32.3.10.түүх, соёл, үндэсний ёс заншил, уламжлалаа дээдлэх, байгаль эх дэлхийгээ хайрлах ухамсрыг төлөвшүүлэх;

32.3.11.хүүхэд эрхээ хамгаалж, үүргээ биелүүлэхэд нь туслах;

32.3.10.хуульд заасан бусад үүрэг.

33 дугаар зүйл.Хүүхдийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг төлөөлөх

33.1.Хүүхдийн эцэг, эх нь түүний хууль ёсны төлөөлөгч бөгөөд иргэн, хуулийн этгээдийн өмнө хүүхдийг итгэмжлэлгүйгээр төлөөлж, хамгаална.

33.2.Хууль ёсны төлөөлөгч нь хүүхдийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалж чадахгүй гэж үзвэл иргэн, албан тушаалтан, хуулийн этгээд хүүхдийн оршин суугаа газрын баг, хорооны Засаг даргад, эсхүл гэр бүл, хүүхдийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагад хүүхдийн асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчийг тогтоолгохоор мэдэгдэнэ.

33.3.Энэ зүйлийн 33.2-т заасан хүүхдийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалах этгээдийг томилох журмыг хууль зүйн болон гэр бүл, хүүхдийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн хамтран батална.

33.4.Хүүхдийн эрх, ашиг сонирхлыг хохироосон, үүргээ биелүүлээгүй эцэг, эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч болон гэр бүлийн бусад гишүүдэд энэ хууль болон бусад хуульд заасан хариуцлагыг хүлээлгэх асуудлыг холбогдох эрх бүхий байгууллага шийдвэрлэнэ.

34 дүгээр зүйл.Хүүхдээс тусдаа амьдарч байгаа эцэг, эхийн эрх, үүрэг

34.1.Эцэг, эх нь гэрлэлтээ цуцлуулсан, эсхүл хүндэтгэн үзэх бусад шалтгаанаар хүүхдийн оршин суугаа газраас өөр газарт оршин сууж байгаа, хорих ял эдэлж байгаа, хугацаат цэргийн алба хааж байгаа болон бусад шалтгаанаар эцэг, эхийг энэ хуульд заасан үүргээс чөлөөлөх үндэслэл болохгүй.

34.2.Гэрлэлтээ цуцлуулсан, гэрлэлтээ бүртгүүлээгүй хамтран амьдарч байсан эцэг, эх тусдаа амьдарч байгаа бол энэ хуульд заасан эрх, үүргээ хэрэгжүүлэхэд хэн нэгэндээ саад учруулахыг хориглоно.

34.3.Хүүхдийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхолд харшлахааргүй бол гэрлэлтээ цуцлуулсан, гэрлэлтээ бүртгүүлээгүй хамтран амьдарч байсан эцэг, эх тусдаа амьдарч байгаа бол эцэг, эхийн эрх, үүргээ хэрэгжүүлэх гэрээ байгуулж болно.

34.4.Эцэг, эхийн эрх, үүргээ хэрэгжүүлэх гэрээгээр хүүхэдтэй хамт амьдрах эцэг, эсхүл эх, тусдаа амьдрах эцэг, эсхүл эхийн хүүхдүүдтэйгээ харилцах, тэднийг хүмүүжүүлэхэд хүлээх үүрэг, олгох тэтгэлгийн хэмжээг тохиролцож болно.

34.5.Эцэг, эхийн эрх, үүргээ хэрэгжүүлэх гэрээгээр хүүхдийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хохироох, дордуулах нөхцөлийг тохиролцохыг хориглоно.

34.6.Эцэг, эхийн эрх, үүргээ хэрэгжүүлэх гэрээг эцэг, эх бичгээр байгуулж, нотариатаар гэрчлүүлнэ.

34.7.Энэ зүйлийн 34.4, 34.5-д заасан гэрээний нөхцөлтэй холбогдох маргааныг шүүх шийдвэрлэнэ.

35 дугаар зүйл.Эцэг, эх болон хүүхдийн эд хөрөнгийн харилцаа

35.1.Эцэг, эх насанд хүрээгүй хүүхэд болон насанд хүрсэн боловч их, дээд сургуульд сурч байгаа 21 нас хүртэл, байнгын асаргаа шаардлагатай, хөгжлийн бэрхшээлтэй, хөдөлмөрийн чадваргүй хүүхдээ тэжээн тэтгэх үүрэг хүлээнэ.

35.2.Эцэг, эх, эсхүл хүүхдийн хууль ёсны асран хамгаалагч 14 насанд хүрээгүй хүүхдийнхээ өмнөөс эд хөрөнгө, ажил хэргийн хэлцэл хийх, 14-өөс 18

хүртэлх насны хүүхэдтэй хэлцэл хийхийг зөвшөөрөх, хүүхдийг эрх зүйн бүрэн чадамжтай гэж тооцогдох хүртэл нь эд хөрөнгийг хамгаалах үүрэгтэй.

35.3.Эцэг, эх, эсхүл хүүхдийн хууль ёсны асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч хүүхдийн эд хөрөнгийг зөвхөн хүүхдийн амьжиргаа, сурч боловсрох, хөгжих, эрүүл мэндийн хэрэгцээнд зарцуулна.

35.4.Хүүхэд энэ хуулийн 25 дугаар зүйлд заасны дагуу хойд эцэг, /эх/-ийн нэрээр овоглосон тохиолдолд төрсөн хүүхдийн адил эрх эдэлж, хойд эцэг, /эх/-ийн эд хөрөнгийг өв залгамжлах эрх үүснэ.

36 дугаар зүйл.Хүүхдийн эд хөрөнгийг зохицуулахад эцэг, эхийн эрхийг хязгаарлах

36.1.Эцэг, эх, эсхүл хүүхдийн хууль ёсны асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч хүүхдийн амьжиргаа, сурч боловсрох, хөгжих, эрүүл мэндийн хэрэгцээнд зарцуулахаас бусад тохиолдолд хүүхдийн хөрөнгийг зарцуулахыг хориглоно.

36.2.Асран хамгаалах байгууллага, прокурор, эцэг, эхийн хэн нэгнийх нь нэхэмжлэлээр гэм буруутай эцэг, эхийн хүүхдийн эд хөрөнгийг зохицуулах эрхийг шүүх хязгаарлаж, цуцалж болно.

37 дугаар зүйл.Хүүхэд эцэг, эх бусад төрөл садантайгаа харилцах эрх

37.1.Хууль тогтоомжид хориглосноос бусад тохиолдолд хүүхэд эцэг, эх, төрөл, садантайгаа харилцах эрхтэй.

37.2.Эцэг, эх нь гэрлэлтээ цуцлуулсан, гэрлэлтийг хүчин төгөлдөр бус гэж тооцсон, тусдаа амьдардаг болон бусад шалтгаанаар энэ зүйлийн 37.1-д заасан хүүхдийн эрхийг хязгаарлахыг хориглоно.

37.3.Эцэг, эхийн хэн нэг нь хүүхдийн төрөл, садантайгаа харилцах эрхийг хязгаарласан тохиолдолд хүүхийн төрөл, садан шүүхэд нэхэмжлэл гаргаж болно.

37.4.Хүүхдийн төрөл, садантайгаа харилцахыг хязгаарласан талаар маргааныг шүүх шийдвэрлэхдээ сум, баг, дүүрэг, хорооны гэр бүл, хүүхдийн асуудал хариуцсан нийгмийн ажилтны гаргасан хүүхдийн төрөл, садантайгаа харилцах харилцааны үнэлгээний саналыг үндэслэн шийдвэрлэнэ.

37.5.Хүүхдийн төрөл, садантайгаа харилцах харилцааны үнэлгээ хийх журмыг гэр бүл, хүүхдийн асуудал хариуцсан Засгийн газрын гишүүн батална.

37.6.Шүүх энэ зүйлийн 37.4-т зааснаас гадна хүүхдийн төрөл, садантайгаа харилцах эрхийг хязгаарласан тухай маргааныг шийдвэрлэхдээ долоогоос дээш насны хүүхдийн саналыг харгалзана.

38 дугаар зүйл.Эцэг, эх байх эрхийг хязгаарлах

38.1.Эцэг, эх байх эрхийг дараах тохиолдолд гурваас есөн сар хүртэл хугацаагаар шүүхийн шийдвэрээр хязгаарлаж болно:

38.1.1.хүүхдийг Хүүхэд хамгааллын тухай хуулийн 4.1.1-д заасан эрсдэлт нөхцөлд оруулсан;

38.1.2.хүүхдийг тэжээн тэтгэх, асран хамгаалах талаар хуульд заасан үүргээ биелүүлээгүй, орон байр, хувцас, хоол хүнс, бусад ахуйн хэрэглээгээр санаатайгаар хангаагүй, гачигдуулсан;

38.1.3.хүүхдийн хөдөлмөрийг зүй бусаар ашигласан;

38.1.4.хүүхдийг үл хайхарсан, эсхүл дарамталсан.

38.2.Эцэг, эх байх эрхийг хязгаарлах нэхэмжлэлийг шүүхэд хэрэг хянан шийдвэрлэх хугацаанд хүүхдийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол зөрчигдөж болзошгүй гэж үзвэл шүүх хүүхдийг гэр бүл, хүүхдийн асуудал хариуцсан байгууллагын асран хамгаалалтад шилжүүлж болно.

39 дүгээр зүйл.Эцэг, эх байх эрх хязгаарласнаас үүсэх үр дагавар

39.1.Эцэг, эх байх эрхээ хязгаарлуулсан хүн тухайн хүүхдийг биечлэн өсгөн хүмүүжүүлэх, төлөөлөх, хүүхэдтэй холбогдох хууль тогтоомжоор олгосон эрхээ энэ хуулийн 38.1-д заасан хугацаанд алдана.

39.2.Шүүх эцэг, эх байх эрхээ хязгаарлуулсан хүнээс хүүхдийг тэжээн тэтгэхэд шаардагдах тэтгэлгийг гаргуулах асуудлыг шийдвэрлэнэ.

39.3. Эцэг, эх нь хоёулаа эцэг, эх байх эрхээ хязгаарлуулсан, төрөл садангийн хүнгүй, эсхүл тэдгээр нь асран хамгаалах, харгалзан дэмжихээс татгалзсан бол шүүх **энэ хуулийн 38.1-д заасан хугацаагаар** гэр бүл, хүүхдийн асуудал хариуцсан байгууллагын асран хамгаалалтад **шилжүүлэх шийдвэр гаргана**.

39.4.Эцэг, эх байх эрхээ хязгаарлуулсан хүн энэ хуулийн 38.1-д заасан нөхцөл байдлыг арилгаагүй тохиолдолд сонирхогч тал тухайн хүний эцэг, эх байх эрхийг хасуулах нэхэмжлэлийг шүүхэд гаргаж болно.

39.5.Эцэг, эх байх эрхээ хязгаарлуулсан хүний хүүхдийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол хөндөгдөхгүй хэвээр үлдэнэ.

39.6.Гэр бүл, хүүхдийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага энэ зүйлийн 39.3-т заасныг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардал болон хүүхдэд учирсан хохирлыг буруутай этгээдээс гаргуулах нэхэмжлэлийг шүүхэд гаргана.

39.7.Эцэг, эхийн хэн нэг нь, эсхүл хоёулаа эцэг, эх байх эрхээ хязгаарлуулснаас үл хамааран хүүхдийн өв залгамжлах, эд хөрөнгийн эрх хэвээр хадгалагдана.

39.9.Эцэг, эх байх эрхээ хязгаарлуулсан нь хүүхдээ тэжээн тэтгэх үүргээс чөлөөлөгдөх үндэслэл болохгүй.

40 дүгээр зүйл.Эцэг, эх байх эрх хязгаарласныг дуусгавар болсонд тооцох

40.1.Энэ хуулийн 38.1-д заасан нөхцөл байдал арилсан бол эцэг, эх байх эрхээ хязгаарлуулсан хүний хүсэлтийг шүүх хянан үзэж, эцэг, эх байх эрх хязгаарласныг дуусгавар болсонд тооцох эсэхийг шийдвэрлэнэ.

40.2.Энэ хуулийн 38.1-д заасан нөхцөл байдал арилаагүй, эсхүл хүүхдийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхолд харшлахаар бол шүүх эцэг, эх байх эрх хязгаарласныг дуусгавар болгох хүсэлтийг хэрэгсэхгүй болгож болно.

40.3.Шүүх эцэг, эх байх эрх хязгаарласныг хүчингүй болсонд тооцох тухай шийдвэр гаргахдаа хүүхэд долоон нас хүрсэн бол түүний саналыг харгалзана.

41 дүгээр зүйл.Эцэг, эх байх эрхийг хасах

41.1.Эцэг, эх байх эрхийг дараах тохиолдолд хасна:

41.1.1.энэ зүйлийн 38.1-д заасан нөхцөл байдал хүндэрсэн, удаа дараа давтагдсан, хүүхдийг тэжээн тэтгэх, асран хамгаалах үүргээ ноцтой зөрчсөн;

41.1.2.согтууруулах, мансууруулах болон сэтгэцэд нөлөөлөх эм, бодисын хамааралтайн тогтоогдсон;

41.1.3.Хүүхэд хамгааллын тухай хуулийн 4.1.8-д заасан хүүхдийн эсрэг хүчирхийлэл үйлдсэн.

41.2.Эцэг, эх байх эрхийг хасах тухай нэхэмжлэлийг сонирхогч тал шүүхэд гаргаж болно.

41.3.Эцэг, эх байх эрхийг хасах нэхэмжлэлийг шүүхэд хэлэлцэх хугацаанд хүүхдийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол зөрчигдөж болзошгүй гэж үзвэл шүүх хүүхдийг гэр бүл, хүүхдийн асуудал хариуцсан байгууллагын асран хамгаалалтад шилжүүлж болно.

42 дугаар зүйл.Эцэг, эх байх эрх хассанаас үүсэх үр дагавар

42.1.Эцэг, эх байх эрхээ хасуулсан этгээд хүүхдийг төлөөлөх, биечлэн өсгөн хүмүүжүүлэх, хүүхэдтэй холбогдох тэтгэвэр, тэтгэмж, тэтгэлэг авах, хөнгөлөлт эдлэх болон хууль тогтоомжоор олгосон бусад эрхийг эдлэхгүй.

42.2.Эцэг, эх нь хоёулаа эцэг, эх байх эрхээ хасуулсан бол хүүхдийн эрх ашгийг хамгаалах зорилгоор шүүх дараах арга хэмжээг авна:

42.2.1. төрлийн, садан хүнийг асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчээр тогтоох;

42.2.2.төрөл, садангийн хүн байхгүй, эсхүл тэдгээр нь татгалзсан бол гэр бүл, хүүхдийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагын асран хамгаалалтад шилжүүлэх.

42.3.Хүүхэд, гэр бүлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага нь хүүхдийн эрхийг хамгаалах талаар дараах арга хэмжээ авна:

42.3.1.хүүхдийг асрамж, халамжийн байгууллагад шилжүүлэх;

42.3.2.эцэг, эх нь хоёулаа эцэг, эх байх эрхээ хасуулсан бол хүүхдийг үрчлүүлэх, хүүхдийн эд хөрөнгийн эрхийг хамгаалах.

42.4.Хүүхэд, гэр бүлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага энэ зүйлийн 42.3-т заасныг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардал болон хүүхдэд учирсан хохирлыг буруутай этгээдээс гаргуулах нэхэмжлэлийг шүүхэд гаргана.

42.5.Эцэг, эхийн хэн нэг, эсхүл хоёулаа эцэг, эх байх эрхээ хасуулсан эсэхээс үл хамааран хүүхдийн өв залгамжлах, эд хөрөнгийн эрх хэвээр хадгалагдана.

42.6.Эцэг, эх байх эрхээ хасуулсан нь хүүхдээ тэжээн тэтгэх үүргээс чөлөөлөгдөх үндэслэл болохгүй бөгөөд шүүх хариуцагч этгээдээс хүүхдийг тэжээн тэтгэхэд шаардагдах тэтгэлгийг шийдвэрлэнэ.

43 дугаар зүйл.Эцэг, эх байх эрхээ хязгаарлуулсан, хасуулсан хүнийг зан үйлд нөлөөлөх сургалтад хамруулах

43.1.Энэ хуулийн 38, 41 дүгээр зүйлд заасны дагуу эцэг, эх байх эрхийг нь хязгаарласан, хассан тухай шүүхийн шийдвэр хүчин төгөлдөр болмогц шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагаас уг хүнийг зан үйлд нөлөөлөх сургалтад хамруулна.

43.2.Хүүхэд, гэр бүлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага зан үйлд нөлөөлөх сургалтын хөтөлбөр боловсруулж, зохион байгуулна.

44 дүгээр зүйл.Эцэг, эх байх эрхийг сэргээх

44.1.Эцэг, эх байх эрхээ хасуулсан хүн энэ хуулийн 38.1, 41.1.1-41.1.2-т заасан нөхцөл байдлыг арилгасан тохиолдолд эцэг, эх байх эрхээ сэргээлгэх хүсэлтийг шүүхэд гаргана.

44.2.Шүүх эцэг, эх байх эрхийг сэргээх эсэх асуудлыг шийдвэрлэхдээ 14 насанд хүрсэн хүүхдийн санал, эрх бүхий байгууллагаас хийсэн нөхцөл байдлын үнэлгээг харгалзана.

44.3.Шүүх эцэг, эх байх эрхээ хязгаарлуулсан, хасуулсан этгээдийн эрхийг сэргээхдээ зан үйлд нөлөөлөх сургалтад хамрагдсан эсэхийг харгалзана.

44.4.Шүүх дараах тохиолдолд эцэг, эх байх эрхийг сэргээхгүй:

44.4.1.хүүхэд үрчлэгдсэн;

44.4.2.Хүүхэд хамгааллын тухай хуулийн 4.1.8-д заасан хүүхдийн эсрэг хүчирхийлэл үйлдсэн;

44.4.3.эцэг, эх байх эрхийг сэргээх нь хүүхдийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхолд харшлахаар байгаа нь тогтоогдсон.

ЗУРГАДУГААР БҮЛЭГ ТЭЖЭЭН ТЭТГЭХ, ТЭТГҮҮЛЭХ

45 дугаар зүйл.Тэжээн тэтгүүлэх эрх, тэжээн тэтгэх үүрэг

45.1.Гэр бүлийн гишүүд, гэрлэгчид бие биеэ, эцэг, эх нь хүүхдээ, хүүхэд нь эцэг, эх, төрлийн хүнийг энэ хуульд заасны дагуу тэжээн тэтгэх үүрэгтэй.

45.2.Тэжээн тэтгэх үүрэг бүхий этгээд /цаашид “тэтгэлэг төлөгч” гэх/ тэжээн тэтгэх үүргээ биелүүлэхээс зайлсхийсэн, татгалзсан, тэжээн тэтгэх тухай гэрээний үүргээ биелүүлээгүй бол тэжээн тэтгүүлэх эрхтэй болсон этгээд/ цаашид “тэтгэлэг авагч” гэх/ тэжээн тэтгүүлэх эрх үүссэн цагаас хойш хугацаа харгалзахгүйгээр шүүхэд нэхэмжлэл гаргах эрхтэй.

45.3.Тэтгэлэг төлөгч тэтгэлэг авагчид хууль тогтоомж, шүүхийн шийдвэр, гэрээнд заасан тэтгэлэг төлөх үүрэгтэй.

45.4.Тэтгэлэг төлөгч тэтгэлэг авагчид хууль тогтоомж, гэрээнд заасан тэтгэлэг төлөх үүрэгтэй.

46 дугаар зүйл.Гэрлэгчдийн бие биеэ харилцан тэжээн тэтгэх үүрэг

46.1.Гэрлэгчид бие биеэ харилцан тэжээн тэтгэх үүргээ хэрэгжүүлэх талаар гэрээ байгуулж болно.

46.2.Гэрлэгчдийн хэн нэг нь бие биеэ тэжээн тэтгэх үүргээ биелүүлэхээс татгалзсан, эсхүл тэжээн тэтгэх гэрээ байгуулсан боловч гэрээгээр хүлээсэн үүргээ биелүүлээгүй бол нөгөө тал шүүхэд нэхэмжлэл гаргах эрхтэй.

47 дугаар зүйл.Гэрлэлтээ цуцлуулсан нөхөр, эсхүл эхнэрийн тэжээн тэтгүүлэх эрх

47.1.Гэрлэлтээ цуцлуулсан нөхөр, эсхүл эхнэр дараах тохиолдолд **тэтгэлэг авах** гаргах эрхтэй:

47.1.1.гэрлэлтээ цуцлуулах болон гэрлэлт хүчин төгөлдөр бус болсонд тооцогдохоос өмнө төрсөн, үрчлэн авсан гурван нас хүрээгүй болон хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдээ асарч байгаа;

47.1.2.гэр бүлийн хүчирхийллийн улмаас гэрлэлт цуцлахаас өмнө, эсхүл гэрлэлт цуцлагдсанаас хойш нэг жилийн дотор хөдөлмөрийн чадвараа 50-иас дээш хувиар алдсан.

47.2.Шүүх гэрлэлтээ цуцлуулсан этгээдийн эд хөрөнгө болон бусад нөхцөл байдлыг харгалзан тэтгэлгийн хэмжээг энэ хуулийн 49.1, 49.2-т заасны дагуу тогтооно.

47.3.Энэ хуулийн 47.1-д заасан **тэтгэлэг авах** нэхэмжлэлийг 5 жилийн дотор гаргах эрхтэй.

47.4.Энэ хуулийн 47.3-т заасан **тэтгэлэг авах** нэхэмжлэлийг шүүх шийдвэрлэхдээ онцгой нөхцөлийг харгалзан шийдвэрлэнэ.

48 дугаар зүйл.Эцэг, эх хүүхдээ тэжээн тэтгэх үүрэг

48.1.Эцэг, эх нь насанд хүрээгүй, насанд хүрсэн боловч их, дээд сургуульд сурч байгаа, эсхүл хөдөлмөрийн чадваргүй нь тогтоогдсон хүүхдээ тэжээн тэтгэх үүрэгтэй.

48.2.Энэ зүйлийн 48.1-д зааснаар хүүхэд насанд хүрсэн боловч их, дээд сургуульд сурч байгаа бол 21 нас хүртэл тэжээн, тэтгэх үүрэгтэй.

48.3.Эцэг, эх нь энэ зүйлийн 48.1-д заасан үүргээ биелүүлээгүй бол сонирхогч тал шүүхэд тэтгэлэг тогтоолгох нэхэмжлэл гаргаж болно.

48.4.Эцэг, эхийн хэн нэг нь гэрлэлтээ цуцлуулах үедээ хүүхдийн тэтгэлэг тогтоолгохоос татгалзсан нь хариуцагчийг хүүхдээ тэжээн тэтгэх үүргээс чөлөөлөх үндэслэл болохгүй.

48.5.Төрүүлсэн, эсхүл үрчлэн авсан эцэг, эх, хойд эцэг, эх нь эрүүл мэндийн бусад шалтгаанаар хүүхдээ тэжээн тэтгэх боломжгүй болсон бол сум, дүүрэг, баг, хорооны гэр бүл, хүүхдийн асуудал хариуцсан нийгмийн ажилтны санал, дүгнэлтийг үндэслэн хүүхдийг асран хүмүүжүүлэх байгууллагад шилжүүлнэ.

49 дүгээр зүйл.Тэтгэлгийн хэмжээ, олгох хугацаа, хэлбэр

49.1.Шүүх тэтгэлгийн хэмжээг сард нэгээс доошгүй удаа тэтгэлэг төлөгчийн орлого, тэтгэлэг авагчийн хэрэгцээ шаардлага зэрэг нөхцөл байдлыг харгалзан Монгол Улсын Дээд шүүхээс тогтоосон аргачлалын дагуу тогтооно.

49.2.Цалин хөлснөөс өөр орлогогүй хариуцагчаас гаргуулах хүүхдийн тэтгэлгийн хэмжээ нь түүний сарын цалин хөлс, түүнтэй адилтгах орлогын 50 хувиас хэтэрч болохгүй.

49.3.Хуульд зааснаас өөрөөр тэтгэлгийн хэмжээг талууд тэжээн тэтгэх тухай гэрээгээр тохиролцож болно. Гэрээгээр тохиролцсон тэтгэлгийн хэмжээ энэ зүйлийн 49.1-д зааснаас бага байж болохгүй.

49.4.Хүүхдийн тэтгэлгийг Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуулийн 90, 91 дүгээр зүйлд заасан журмын дагуу гаргуулна.

49.5.Хүүхдийн тэтгэлгийг хүүхдийн хэрэгцээнд зарцуулаагүй нь тогтоогдсон бол тэтгэлэг төлөгч, 14 насанд хүрсэн хүүхэд өөрөө, эсхүл сум, дүүрэг, баг, хорооны гэр бүл, хүүхдийн асуудал хариуцсан нийгмийн ажилтан шүүхэд нэхэмжлэл гаргаж болно.

49.6.Хүүхдийн тэтгэлгээс бусад тэтгэлэг олгох хэлбэр, хугацааг шүүхийн шийдвэрээр, эсхүл тэжээн тэтгэх гэрээгээр тогтоож болно.

49.7.Тэтгэлэг олгох хэлбэр, хугацааг шүүх, эсхүл энэ хуулийн 51.1-д заасан тэжээн тэтгэх тухай гэрээгээр тогтоож болно.

50 дугаар зүйл.Тэтгэлэг төлөгчөөс нэмэлт тэтгэлэг, зардал гаргуулах

50.1.Тэтгэлэг авагч хүндээр өвчилсөн, хөгжлийн бэрхшээлтэй болсон, байнгын асаргаа шаардлагатай, сургуульд орсон зэрэг онцгой тохиолдолд тэтгэлэг төлөгчөөс нэмэлт тэтгэлэг гаргуулах, эсхүл зардлыг хариуцуулахаар тэтгэлэг авагч өөрөө, түүний эцэг, эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч, сум, дүүрэг, баг, хорооны гэр бүл, хүүхдийн асуудал хариуцсан нийгмийн ажилтан шүүхэд нэхэмжлэл гаргаж болно.

50.2.Нэмэлт тэтгэлэг, эсхүл зардлын хэмжээ нь тэтгэлэг төлөгчийн эд хөрөнгө, санхүүгийн нөхцөл байдал, тэтгэлэг авагчийн бодит шаардлагад нийцсэн байна.

50.3.Энэ зүйлийн 50.1-д заасан тэтгэлэг авагчид үүссэн нөхцөл байдал арилсан тохиолдолд тэтгэлэг төлөгч нэмэлт тэтгэлэг, эсхүл зардлыг зогсоох асуудлаар шүүхэд нэхэмжлэл гаргах эрхтэй.

51 дүгээр зүйл.Тэжээн тэтгэх тухай гэрээ байгуулах, өөрчлөх, цуцлах, хүчингүйд тооцох

51.1.Тэтгэлэг төлөгч болон тэтгэлэг авагч нь тэтгэлгийн хэмжээ, тэтгэлэг төлөх нөхцөл, журмыг харилцан тохиролцож, тэжээн тэтгэх тухай гэрээ байгуулж болно.

51.2.Тэжээн тэтгэх тухай гэрээ байгуулах, өөрчлөх, цуцлах хүчингүйд тооцох асуудлыг Иргэний хуульд заасан гэрээнд тавигдах үндэслэл, журмын дагуу шийдвэрлэнэ.

51.3.Тэжээн тэтгэх тухай гэрээг талууд харилцан тохиролцож, байгуулж, нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, цуцалж болно.

51.4.Шүүх тэжээн тэтгэх тухай гэрээ байгуулах, нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, цуцлах асуудлаар гарсан маргааныг талуудын эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг харгалзан шийдвэрлэнэ.

52 дугаар зүйл.Тэтгэлэг авагчийн хууль ёсны ашиг сонирхлыг зөрчсөн гэрээг хүчин төгөлдөр бус гэж тооцох

52.1.Тэжээн тэтгэх тухай гэрээ нь хүүхэд, эсхүл гэр бүлийн насанд хүрсэн иргэний эрх зүйн чадамжгүй гишүүний хууль ёсны ашиг сонирхлыг зөрчсөн гэж үзвэл сонирхогч тал шүүхэд гэрээг хүчин төгөлдөр бус гэж тооцуулах тухай нэхэмжлэл гаргана.

52.2.Шүүх тэжээн тэтгэх тухай гэрээг хүчин төгөлдөр бус гэж тооцсон бол талууд дахин гэрээ байгуулж болно.

53 дугаар зүйл.Шүүхээр тогтоосон тэтгэлгийн хэмжээг өөрчлөх, тэтгэлэг төлөхөөс чөлөөлөх

53.1.Тэтгэлэг төлөх гэрээ байгуулаагүй бөгөөд шүүхийн шийдвэрээр тэтгэлгийн хэмжээг тогтоосны дараа тэтгэлэг төлөгчийн эд хөрөнгө, орлого, гэр бүлийн нөхцөл байдал өөрчлөгдсөн, тэтгэлэг авагч эсхүл өөрөө хангалттай орлоготой бол талуудын хэн нэг нь тэтгэлгийн хэмжээг өөрчлүүлэхээр шүүхэд нэхэмжлэл гаргаж болно.

53.2.Тэтгэлэг авагч нь тэтгэлэг төлөгчийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг зөрчсөн, гэр бүлийн гишүүнийг байнгын хүчирхийлэл, дарамтанд оруулж, гэм хор учруулсан, учруулахаар завдсан нь шүүхээр тогтоогдсон бол тэтгэлэг төлөгчийг тэжээн тэтгэх үүргээс шүүхийн шийдвэрээрээ чөлөөлнө.

54 дүгээр зүйл.Тэтгэлэг нөхөн төлөхөөс чөлөөлөх

54.1.Шүүхийн шийдвэрээр тогтоосон боловч төлөгдөөгүй тэтгэлгийг талууд харилцан тохиролцож төлбөрийн хэмжээг бууруулах, эсхүл нөхөн төлөхөөс чөлөөлж болно.

54.2.Тэтгэлгийг нөхөн төлөх боломжгүй бол тэтгэлгийн хэмжээг багасгах, эсхүл чөлөөлөх эсэхийг шүүх шийдвэрлэнэ.

54.3.Энэ зүйлийн 54.1, 54.2-т зааснаас бусад тохиолдолд Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлд заасны дагуу иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа дуусгавар болсноор тэтгэлэг төлөгч тэтгэлэг нөхөн төлөхөөс чөлөөлөгдөнө.

ДОЛДУГААР БҮЛЭГ АСРАН ХАМГААЛАХ, ХАРГАЛЗАН ДЭМЖИХ

55 дугаар зүйл.Асран хамгаалах, харгалзан дэмжих

55.1.Эцэг, эх, хүүхэд, гэр бүлийн гишүүнээ асран хамгаалах, харгалзан дэмжихэд энэ бүлэг хамаарахгүй.

55.2.Асран хамгаалалтад дараах хүнийг хамруулна:

55.2.1.14 насанд хүрээгүй бүтэн өнчин хүүхэд;

55.2.2.эцэг, эх нь хоёулаа иргэний эрх зүйн чадамжгүй, эсхүл хязгаарлагдмал чадамжтай гэж тооцогдсон 14 насанд хүрээгүй хүүхэд;

55.2.3.эцэг, эх нь хоёулаа энэ хуульд заасны дагуу эцэг, эх байх эрхээ хязгаарлуулсан, хасуулсан хүний 14 насанд хүрээгүй хүүхэд;

55.2.4.эцэг, эх нь хоёулаа, эсхүл хүүхдийн байнга хамт амьдардаг эцэг, эсхүл эх нь хүнд өвчтэй, бусдын асрамжид байгаа зэрэг хүндэтгэн үзэх шалтгаанаар хүүхдээ биечлэн асран хамгаалах, хүмүүжүүлэх боломжгүй байгаа 14 насанд хүрээгүй хүүхэд;

55.2.5.эцэг, эх нь хоёулаа, эсхүл хүүхдийн байнга хамт амьдардаг эцэг, эсхүл эх нь хорих газарт ял эдэлж байгаа 14 насанд хүрээгүй хүүхэд;

55.2.6.эцэг, эх нь тодорхойгүй, эсхүл эцэг, эх нь сураггүй алга болсонд тооцогдсон асран хамгаалалтгүй байгаа 14 насанд хүрээгүй хүүхэд;

55.2.7.шүүхээс иргэний эрх зүйн чадамжгүй гэж тооцогдсон хүн;

55.2.8.ганц бие, төрөл садангүй, байнгын асаргаа шаардлагатай хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн, ахмад настан;

55.2.9.гэр бүлийн гишүүд бие биеэ асран хамгаалах боломжгүй, төрөл, садангийн хүнгүй, байнгын асаргаа шаардлагатай хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн, эсхүл ахмад настан.

55.3.Харгалзан дэмжлэгт дараах хүнийг хамруулна:

55.3.1.14-өөс дээш насны бүтэн өнчин хүүхэд;

55.3.2.эцэг, эх нь хоёулаа иргэний эрх зүйн чадамжгүй, эсхүл хязгаарлагдмал чадамжтай гэж тооцогдсон 14-өөс дээш насны хүүхэд;

55.3.3.энэ хуульд заасны дагуу эцэг, эх нь хоёулаа эцэг, эх байх эрхээ хязгаарлуулсан, хасуулсан хүний 14-өөс дээш насны хүүхэд;

55.3.4.эцэг, эх нь хоёулаа, эсхүл тухайн хүүхдийн байнга хамт амьдардаг эцэг, эсхүл эх нь хүнд өвчтэй, бусдын асрамжид байдаг зэрэг хүндэтгэн үзэх шалтгаанаар биечлэн асран хүмүүжүүлэх боломжгүй байгаа 14-өөс дээш насны хүүхэд;

55.3.5.эцэг, эх нь хоёулаа, эсхүл тухайн хүүхдийн байнга хамт амьдардаг эцэг, эсхүл эх нь хорих газарт ял эдэлж байгаа 14-өөс дээш насны хүүхэд;

55.3.6.эцэг, эх нь тодорхойгүй, эсхүл эцэг, эх нь сураггүй алга болсонд тооцогдсон харгалзан дэмжигчгүй болсон 14-өөс дээш насны хүүхэд;

55.3.7.согтууруулах ундаа, мансууруулах ба сэтгэцэд нөлөөлөх эм, бодис байнга хэрэглэсний улмаас эрх зүйн хязгаарлагдмал чадамжтай гэж тооцогдсон хүн;

55.3.8.эрүүл мэндийн улмаас иргэний эрх, үүргээ биечлэн хэрэгжүүлэх боломжгүй болсон хүн.

55.4.Ах, эгч, дүү нарт нэг асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч тогтооно. Хүүхдийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхолд нийцүүлэн өөр, өөр асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч тогтоож болно.

55.5.Эцэг, эх нь хоёулаа нас барсан, сураггүй алга болсон, иргэний эрх зүйн бүрэн чадамжгүй нь тогтоогдсон, эцэг, эх байх эрхээ хасуулсан, хууль ёсны асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчгүй хүүхдэд асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч тогтооход төрөл, садангийн хүн давуу эрх эдэлнэ.

56 дугаар зүйл.Асран хамгаалуулагч, харгалзан дэмжүүлэгчийн эрх

56.1.Асран хамгаалуулж, харгалзан дэмжүүлж байгаа хүн дараах эрхтэй:

56.1.1.асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчийн гэр бүлд хамт амьдрах;

56.1.2.эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах;

56.1.3.сурч боловсрох нөхцөлөөр хангуулах;

56.1.4.хууль тогтоомжид заасны дагуу тэтгэвэр, тэтгэмж, тэтгэлэг бусад олговор авах, хуримтлал, өөрийн эд хөрөнгийн зарцуулалтын талаар мэдээлэл авах, хүсэлт гаргах, шаардах;

56.1.5.эд хөрөнгө эзэмших, өмчлөх эрх;

56.1.6.хуульд заасан бусад эрх.

57 дугаар зүйл.Асран хамгаалалт, харгалзан дэмжлэггүй болсон хүнийг илрүүлэх, бүртгэх, асран хамгаалалт, харгалзан дэмжлэгт хамруулах

57.1.Хүн, хуулийн этгээд, албан тушаалтан асран хамгаалалт, харгалзан дэмжлэггүй болсон хүний талаар тухайн сум, баг, дүүрэг, хорооны засаг захиргааны байгууллагад мэдээлэх үүрэгтэй.

57.2.Энэ зүйлийн 57.1-д заасан хүний талаар мэдээлэл хүлээн авсан байгууллага, албан тушаалтан асран хамгаалалт, харгалзан дэмжлэггүй болсон эсэхийг тогтоож, асран хамгаалалт, харгалзан дэмжлэгт хамруулах арга хэмжээ авна.

58 дугаар зүйл.Асран хамгаалалт, харгалзан дэмжлэгийн хэлбэр, түүнийг тогтоох

58.1.Энэ хуулийн 55.2, 55.3-т заасан асран хамгаалалт, харгалзан дэмжлэг шаардлагатай хүн өөрөө, эсхүл төрөл, садан, хүн, албан тушаалтан, хуулийн этгээд тухайн сум, баг, дүүрэг, хорооны засаг захиргааны байгууллагад бичгээр хүсэлт гаргана.

58.2.Энэ хуулийн 55.2, 55.3-т заасан хүний зан төлөв, ахуйн нөхцөл байдлын үнэлгээг сум, баг, дүүрэг, хорооны гэр бүл, хүүхдийн асуудал хариуцсан байгууллага хийж, дүгнэлт, мэдээллийг аймаг, дүүргийн Засаг даргад хүргүүлнэ.

58.3.Сум, баг, дүүрэг, хорооны Засаг дарга энэ зүйлийн 58.2-т заасан дүгнэлтийг үндэслэн дараах арга хэмжээ авна:

58.3.1.энэ зүйлийн 58.1-д заасан хүсэлтийг үндэслэн асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчийг тогтоох;

58.3.2.асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч байхгүй, сэтгэцийн өвчний улмаас иргэний эрх зүйн бүрэн чадамжгүй гэж тооцогдсон хүн, ганц бие, төрөл, садан байхгүй, эсхүл бие биеэ асран хамгаалах боломжгүй, байнгын асаргаа шаардлагатай хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн, ахмад настан, түүний гэр бүлийн гишүүнийг Нийгмийн халамжийн тухай хуульд заасны дагуу асрамж, халамжийн байгууллагад шилжүүлэх.

58.4.Сум, баг, дүүрэг, хорооны Засаг дарга энэ зүйлийн 58.3-т заасан арга хэмжээг авахдаа асран хамгаалуулагч, харгалзан дэмжүүлэгчийн эд хөрөнгийг эрхлэн хамгаалагчийг тогтоож, гэрээ байгуулан биелэлтэд хяналт тавина. Эд хөрөнгө эрхлэх, хамгаалахтай холбоотой гарах зардлыг асран хамгаалуулагч, харгалзан дэмжүүлэгчийн эд хөрөнгөөс гаргаж болно.

58.5.Сум, баг, дүүрэг, хорооны гэр бүл, хүүхдийн асуудал хариуцсан нийгмийн ажилтан асран хамгаалалт, харгалзан дэмжлэгт байгаа хүний нөхцөл байдлын үнэлгээ, асран хамгаалалт, харгалзан дэмжлэг тогтоосон шийдвэр, гэрээ, төрсний гэрчилгээ, эрүүл мэндийн төвийн дүгнэлт, оршин суугаа газрын хаяг, төрөл, садангийн хүний тухай мэдээлэл, эд хөрөнгийн жагсаалт, бусад бичиг баримтаас бүрдсэн хувийн хэрэг нээж, бүрдүүлнэ.

58.6.Эрүүл мэндийн байдал, өндөр настай болсны улмаас иргэний эрх, үүргээ өөрөө хэрэгжүүлж чадахгүй болсон асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчийн асрамжид байсан хүнд шинээр асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчийг тогтоохдоо энэ зүйлийн 58.3, 58.4-т заасныг баримтална.

58.7.Асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчийн буруутай үйл ажиллагаанаас асран хамгаалалт, харгалзан дэмжлэгт байгаа хүний эрүүл мэнд, эд хөрөнгө, санхүүгийн нөхцөл байдалд хохирол учирсан бол гэр бүл, хүүхдийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага, албан тушаалтан хохирлыг нөхөн төлүүлэхээр шүүхэд нэхэмжлэл гаргана.

58.8.Энэ хуульд харшлахгүй бол гадаад улсад оршин суугаа Монгол Улсын иргэнд тухайн улсын хуулиар асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч тогтоосон шийдвэрийг хүчинтэйд тооцно.

59 дүгээр зүйл. Асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчээр тогтоохыг хориглох этгээд

59.1.Дараах этгээдийг асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчээр тогтоохыг хориглоно:

59.1.1.эцэг, эх байх эрхээ хязгаарлуулсан, хасуулсан;

59.1.2.өөрөө асран хамгаалуулж, харгалзан дэмжүүлж байгаа;

59.1.3.сүрьеэ, хүний дархлал хомсдолын вирусын халдвар, дархлалын олдмол хомсдол, сэтгэцийн өвчтэй, согтууруулах ундаа, мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөлөх эм, бодисын хамаарал бүхий хүнд;

59.1.4.хорих ял эдэлж байгаа, эсхүл эрүүгийн хэрэгт удаа дараа шийтгүүлсэн;

59.1.5.өөрийн буруугаас үрчлэлтийг хүчингүйд тооцуулсан;

59.1.6.асран хамгаалуулагч, харгалзан дэмжүүлэгчийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг зөрчсөн нь шүүхээр тогтоогдсон.

60 дугаар зүйл. Асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчийн үүрэг, хориглох зүйл

60.1.Асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч нь энэ хуулийн 32, 33, 35.1-35.3-т зааснаас гадна дараах үүрэг хүлээнэ:

60.1.1.асрамж, дэмжлэгтээ байгаа хүнийг хоол, хүнс, орон байраар хангах, асран сувилах;

60.1.2.асрамж, дэмжлэгтээ байгаа хүний эрх, ашиг сонирхлыг хамгаалах;

60.1.3.гэр бүл, хүүхдийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага, албан тушаалтанд тайлагнах.

60.2.Асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч дараах үйлдэл хийхийг хориглоно:

60.2.1.асрамж, дэмжлэгтээ байгаа хүнтэй хэлцэл хийх;

60.2.2.асрамж, дэмжлэгтээ байгаа хүний нэрийн өмнөөс өөрийн гэр бүлийн гишүүн, төрөл, садангийн хүнтэй хэлцэл хийх;

60.2.3.асрамж, дэмжлэгтээ байгаа хүн болон өөрийн гэр бүлийн гишүүн, төрөл, садангийн хүний хооронд үүссэн маргааныг шүүхээр шийдвэрлэхэд тухайн хүнийг төлөөлөх.

61 дүгээр зүйл.Асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчийн харилцаа дуусгавар болох

61.1.Асран хамгаалуулагч хүүхэд 14 насанд хүрмэгц асран хамгаалагч нь харгалзан дэмжигчийн эрх эдэлж, үүрэг хүлээнэ.

61.2.Дараах тохиолдолд асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчийн үүрэг дуусгавар болно:

61.2.1.хүүхдийг эцэг, эхэд нь хууль тогтоомжид заасан үндэслэлээр буцаасан;

61.2.2.асран хамгаалуулагч, харгалзан дэмжүүлэгчийг гэр бүлд нь буцаасан;

61.2.3.асран хамгаалуулагч, харгалзан дэмжүүлэгчийг асрамж, халамжийн байгууллагад шилжүүлсэн;

61.2.4.хүүхдийг үрчлүүлсэн;

61.2.5.асран хамгаалуулагч, харгалзан дэмжүүлэгч 18 насанд хүрсэн;

61.2.6.асран хамгаалагч асран хамгаалах харилцааг дуусгавар болгох хүсэлт гаргасан;

61.2.7.шүүхийн шийдвэрээр асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчийг иргэний эрх зүйн чадамжгүй гэж тооцсон;

61.2.8.асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч, эсхүл асран хамгаалалт, харгалзан дэмжлэгт байгаа хүн сураггүй алга болсон, эсхүл нас барсанд тооцогдсон, нас барсан;

61.2.9.асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчээр тогтоосон шийдвэрийг шүүх хүчингүй болгосон;

61.2.10.асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч гэмт хэрэг үйлдсэн нь тогтоогдсон.

61.3.Асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч нь асран хамгаалуулагч, харгалзан дэмжүүлэгчийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг зөрчсөн, эрхээ урвуулан ашигласан, хуульд заасан үүргээ биелүүлээгүй бол сонирхогч этгээдийн нэхэмжлэлээр шүүх асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчээр тогтоосон шийдвэрийг хүчингүй болгож, хохирлыг нөхөн төлүүлнэ.

61.4.Асран хамгаалах, харгалзан дэмжих үүргээс чөлөөлөгдсөн этгээд асран хамгаалж, харгалзан дэмжиж байсан хүний эд хөрөнгийн тайланг гэр бүл, хүүхдийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагад, эд хөрөнгийг өөрт нь, эсхүл түүний хууль ёсны төлөөлөгч, өв залгамжлагчид 30 хоногийн дотор шилжүүлнэ.

62 дугаар зүйл.Хүүхдийг гэр бүлдээ авч асран хүмүүжүүлэх үйл ажиллагаа

62.1.Эрсдэлт нөхцөлд байгаа хүүхдийг иргэн гэр бүлдээ авч асран хүмүүжүүлж /цаашид “асран хүмүүжүүлэх гэр бүл” гэх/ болно.

62.2.Хүүхдийг асран хүмүүжүүлэхдээ гэр бүл, хүүхдийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага болон асран хүмүүжүүлэхээр хүсэлт гаргасан иргэний хооронд хугацаатай гэрээ байгуулна.

62.3.Энэ хуулийн 59.1-д заасан хүний гэр бүлтэй асран хүмүүжүүлэх гэрээ байгуулахыг хориглоно.

62.4.Хүүхэд асран хүмүүжүүлэх тухай гэрээнд хүүхдийг асрах, хүмүүжүүлэх, боловсрол олгох нөхцөл, асран хүмүүжүүлэгчийн болон гэр бүл, хүүхдийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагын эрх, үүрэг, асран хүмүүжүүлэгчид олгох тэтгэмж, хууль тогтоомжийн дагуу олгогдох бусад хөнгөлөлт, гэрээ дуусгавар болох хугацаа, үндэслэл, үр дагавар болон бусад холбогдох асуудлыг тусгана.

62.5.Хүүхдийг асран хүмүүжүүлэхэд тухайн гэр бүлд тааламжгүй нөхцөл бий болсон нь тогтоогдсон, өвчилсөн, гэр бүлийн болон эд хөрөнгийн байдал өөрчлөгдсөн бол асран хүмүүжүүлэгчийн санаачлагаар гэрээг хугацаанаас нь өмнө цуцалж болно.

62.6.Долоон насанд хүрсэн хүүхдийг асран хүмүүжүүлэх гэр бүлд шилжүүлэхдээ хүүхдийн өөрийн саналыг харгалзана.

62.7.Асран хүмүүжүүлэх гэр бүлд шилжүүлсэн хүүхэд тэжээгчээ алдсаны болон нийгмийн халамжийн тэтгэвэр, тэтгэмж авах болон хууль тогтоомжийн дагуу бусад эрх эдэлнэ.

62.8.Асран хүмүүжүүлэх гэр бүлийг сонгон шалгаруулах, гэрээ байгуулах, ажиллах, хяналт тавих журмыг Хүүхэд хамгааллын тухай хуулиар зохицуулна.

63 дугаар зүйл.Асран хамгаалалт, харгалзан дэмжлэгт байгаа хүүхдэд олгох тэтгэмж, тэтгэлэг, түүнтэй адилтгах орлогыг зарцуулах

63.1.Асран хамгаалуулж, харгалзан дэмжүүлж байгаа хүүхдийг тэжээн тэтгэхэд зориулан **асран хамгаалагч, харгазлан дэмжигчид** Нийгмийн халамжийн тухай хуульд заасны дагуу мөнгөн тэтгэмж олгоно.

63.2.Төрөл, садангийн хүний болон гэр бүлийн асран хамгаалалт, харгалзан дэмжлэгт байгаа хүүхдэд эцэг, эхээс олгох тэтгэлэг болон төрөөс олгож байгаа тэтгэвэр, тэтгэмж, бусад олговрын эрүүл мэндийн яаралтай тусламж, үйлчилгээнээс бусад тохиолдолд 60 хүртэл хувийг хүүхдийн хэрэгцээнд зарцуулж, үлдэх хэсгийг хүүхдийн нэр дээрх хадгаламжийн дансанд хуримтлуулна.

63.3.Хүүхдийн асрамж, халамжийн байгууллагын үйлчилгээнд хамрагдаж байгаа хүүхдэд эцэг, эхээс олгох тэтгэлэг болон төрөөс олгож байгаа тэтгэвэр, тэтгэмж болон бусад олговрыг хүүхдийн нэр дээрх хадгаламжийн дансанд хуримтлуулна.

63.4.Энэ зүйлийн 63.1, 63.2-т заасан хүүхдийн тэтгэлэг, тэтгэмжийг зарцуулах, хяналт тавих журмыг гэр бүл, хүүхдийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.

64 дүгээр зүйл.Асран хамгаалалт, харгалзан дэмжлэгт байгаа хүүхдийн эд хөрөнгийг зарцуулах, хамгаалах

64.1.Асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч нь хүүхдийн хуваарьт эд хөрөнгийг хүүхдийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхолд нийцүүлэн түүний боловсрол, эрүүл мэнд, хүмүүжил, соёл, ахуйн хэрэгцээг хангахад зориулан захиран зарцуулж болно.

64.2.Хүүхдийн хуваарьт эд хөрөнгөнд хамаарах эд хөрөнгө, мөнгөн хуримтлалыг асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч нь хүүхдийн нэр дээр бүртгүүлэх, хадгалуулах үүрэг хүлээнэ.

НАЙМДУГААР БҮЛЭГ ХҮҮХЭД ҮРЧЛЭХ

65 дугаар зүйл.Хүүхэд үрчлэх, үрчлүүлэх зарчим, нөхцөл

65.1.Хүүхдийг үрчлэх асуудлыг эцэг, эх хууль ёсны төлөөлөгч, асран хамгаалагчийн зөвшөөрөл болон энэ хуулийн 67.1-д заасны дагуу Үрчлэлийн зөвлөлийн /цаашид “Зөвлөл” гэх/ дүгнэлтийг үндэслэн шүүх шийдвэрлэнэ.

65.2.Үрчлэлт нь талуудын сайн дурын үндсэн дээр хийгдэх бөгөөд үрчлэлтийн харилцаанд дараах зарчмыг баримтална:

65.2.1.хүүхдийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг нэн тэргүүнд хамгаалах;

65.2.2.эцэг, эх төрүүлсэн хүүхдээ хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр бусдад үрчлүүлэхгүй байх;

65.2.3.долоо ба түүнээс дээш насны хүүхдийн саналыг харгалзах;

65.2.4.үрчлэгч болон үрчлүүлэх хүүхдийн насны зөрүү нь 22-оос доошгүй байх;

65.2.5.төрсөн ах, эгч дүү, ихэр хүүхэд биш бол нэг удаа нэг хүүхэд үрчлүүлэх;

65.2.6.нэг гэр бүлд хүүхэд дахин үрчлүүлэх хугацаа гурван жилээс доошгүй байх.

65.3.Төрсөн ах /эгч/ дүү, ихэр хүүхдийг нэг гэр бүлд үрчлүүлнэ. Хүүхдийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхолд харшлахгүй бол хүүхдийг төлөөлөх этгээдийн зөвшөөрлийг үндэслэн онцгой өөр өөр гэр бүлд үрчлүүлж болно.

65.4.Үрчлэгч нь хүүхдийн төрөл, садангийн хүн бол энэ хуулийн 66.3.2-т заалт хамаарахгүй.

65.5.Энэ хуулийн 90.1.9-д заасан эрх бүхий байгууллага үрчлүүлэх хүүхэд, үрчлэн авах гэр бүлийн нөхцөл байдалд үнэлгээг хийж Зөвлөлд хүргүүлнэ.

65.6.Нөхцөл байдлын үнэлгээ хийх журмыг гэр бүл, хүүхдийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.

65.7.Ашиг хонжоо олох зорилгоор хүүхэд үрчлэхтэй холбоотой үрчлэлтийн үйл ажиллагаа эрхлэх, зуучлахыг хориглоно.

66 дугаар зүйл. Үрчлэгчийн эрх, үүрэг, хориглох зүйл

66.1.Үрчлэгч нь эцэг, эхийн адил энэ хуулийн 32, 33, 35.1-35.3, Хүүхдийн эрхийн тухай хуульд заасан эрх эдэлж, үүрэг хүлээнэ.

66.2.Үрчлэгч нь насанд хүрсэн, иргэний эрх зүйн болон эдийн засгийн бүрэн чадамжтай этгээд байна.

66.3.Хүүхдийг дараах хүнд үрчлүүлэхийг хориглоно:

66.3.1.бусдын асрамж, дэмжлэгт байгаа хүн;

66.3.2.60-аас дээш настай ганц бие хүн;

66.3.3.хоёр, түүнээс дээш удаа гэрлэлтээ цуцлуулж байсан;

66.3.4.шүүхийн шийдвэрээр иргэний эрх зүйн чадамжгүй, эсхүл хязгаарлагдмал чадамжтай гэж тогтоогдсон;

66.3.5.эцэг, эх байх эрхээ хязгаарлуулсан, хасуулсан;

66.3.6.өөрийн буруугаас үрчлэлтийг хүчингүйд тооцуулсан;

66.3.7.сүрьеэ, хүний дархлал хомсдолын вирусын халдвар, дархлалын олдмол хомсдол, сэтгэцийн өвчтэй, согтууруулах ундаа, мансууруулах, сэтгэцэд нөлөөлөх эм, бодисын хамаарал бүхий хүнд;

66.3.8.эрүүл мэндийн болон бусад шалтгаанаар эцэг, эх байх эрх, үүргээ биелүүлж чадахгүй болох нь тогтоогдсон;

66.3.9.гэр бүлийн хүчирхийллийн хэргээр эрүүгийн ялаар шийтгэгдэж байсан, эсхүл эрүүгийн хэрэгт хорих ялаар шийтгэгдэж байсан, эсхүл хорих ял эдэлж байгаа;

66.3.10.гэр бүлийн зөрчлийн хэргээр баривчлах шийтгэлээр шийтгэгдэж байсан;

66.3.11.орон байргүй, бүртгэлтэй хаяг дээрээ амьдардаггүй эрүүл ахуй, аюулгүй байдлын шаардлага хангахгүй орчинд амьдардаг;

66.3.12.хууль бусаар хүүхдийг ажил, хөдөлмөр эрхлүүлж байсныг эрх бүхий байгууллага тогтоосон;

66.3.13.хөдөлмөрийн чадвараа бүрэн алдсан;

66.3.14.санхүүгийн болсон.

67 дугаар зүйл.Хүүхэд үрчлэх журам

67.1.Хүүхдийг үрчлүүлэх эсэх асуудлаар дүгнэлт гаргах чиг үүрэг бүхий орон тооны бус Үрчлэлийн зөвлөл гэр бүл, хүүхдийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагын дэргэд ажиллана. Үрчлэлийн зөвлөлийн ажиллах журмыг гэр бүл, хүүхдийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.

67.2.Шүүх Зөвлөлийн дүгнэлтийг үндэслэн хүүхдийг үрчлүүлэх эсэх шийдвэрийг гаргана.

67.3.Аймаг, дүүргийн гэр бүл, хүүхдийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага үрчлэгчийг гэр бүл, эцэг, эх, хүүхдийн харилцааны талаар зохих сургалт, мэргэжлийн зөвлөгөөгөөр хангана.

67.4.Эцэг эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч хүүхдийг үрчлэн авах тухай шүүхийн шийдвэр гарахаас өмнө хүүхдээ үрчлүүлэх зөвшөөрлөө цуцлах эрхтэй.

67.5.Хүүхэд үрчлүүлэх эцэг, эхийн зөвшөөрлийг зөвхөн хүүхэд төрсний дараа өгнө.

67.6.Эцэг, эх байх эрхээ хасуулсан хүний хүүхдийг шүүхийн шийдвэр хүчин төгөлдөр болсноос хойш зургаан сарын дараа үрчлүүлж болно.

68 дугаар зүйл.Эцэг, эхийн зөвшөөрөлгүйгээр хүүхэд үрчлүүлэх

68.1.Дараах тохиолдолд эцэг, эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчийн зөвшөөрөлгүйгээр хүүхдийг үрчлүүлж болно:

68.1.1.эцэг, эх нь хоёулаа нас барсан, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчгүй;

68.1.2.эцэг, эх нь хоёулаа сэтгэцийн өвчтэй, хүүхдээ асрах боломжгүй нь тогтоогдсон;

68.1.3.шүүхийн шийдвэрээр эцэг, эхийг сураггүй алга болсонд тооцсон;

68.1.4.эцэг, эх хоёулаа эцэг, эх байх эрхээ хасуулсан;

68.1.5.эцэг, эх нь хоёулаа шүүхийн шийдвэрээр иргэний эрх зүйн бүрэн чадамжгүйд тооцогдсон.

69 дүгээр зүйл. Хүүхэд үрчлэлтийн бүртгэл, хяналт

69.1. Хүүхэд үрчлүүлэх эсэх шийдвэр хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс хойш ажлын таван өдрийн дотор шийдвэрийн хувийг улсын бүртгэлийн болон гэр бүл, хүүхдийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага, албан тушаалтанд хүргүүлнэ.

69.2. Гэр бүл, хүүхдийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага, албан тушаалтан нь үрчлэлтийн мэдээллийн сан бүрдүүлнэ.

69.3. Аймаг, дүүргийн гэр бүл, хүүхдийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага үрчлэгдсэн хүүхдийн эрхэд хяналт тавьж, хүүхдийн хөгжлийн тайланг хагас жил тутамд гэр бүл, хүүхдийн асуудал хариуцсан байгууллагад хүргүүлнэ.

69.4. Энэ зүйлийн 69.2-т заасан мэдээллийн сан бүрдүүлэх, 69.3-т заасан үрчлэгдсэн хүүхдийн эрхэд хяналт тавих журмыг гэр бүл, хүүхдийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.

69.5. Үрчлэгдсэн хүүхдийн эрх зөрчигдсөн гэж үзвэл гэр бүл, хүүхдийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага, албан тушаалтан, эсхүл 14 насанд хүрсэн хүүхэд өөрөө үрчлэлтийг хүчингүйд тооцуулах хүсэлтийг шүүхэд гаргах эрхтэй.

70 дугаар зүйл. Хүүхэд үрчилснээс үүсэх үр дагавар

70.1. Үрчлэгдсэн хүүхэд төрсөн хүүхдийн адил эрх эдэлж, үүрэг хүлээнэ.

70.2. Хүүхдийг үрчлүүлснээр төрсөн эцэг, эх хүүхдийн хооронд эцэг, эх, хүүхдийн эрх, үүрэг дуусгавар болно.

70.3. Хүүхдийн үрчлэгдэхээс өмнө өмчилж эзэмшиж байсан эд хөрөнгө үрчлэгдсэний дараа хэвээр хадгалагдана.

70.4. Хүүхдийг үрчлүүлсэн эцэг, эх нь үрчлэн авсан эцэг, эхээс өөрсдийг нь тэжээн тэтгэхийг шаардах, бусад эд хөрөнгө, санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэхийг шаардах эрхгүй.

70.5. Хүүхдийг үрчлүүлсэн эцэг, эх нь үрчлэн авсан эцэг, эхэд аливаа хэлбэрээр сэтгэл санааны дарамт шахалт үзүүлэхийг хориглоно.

70.6. Хүүхэд үрчлүүлэх үйл явц нь хүүхдийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхолд нийцсэн байх бөгөөд хүүхдэд сэтгэл санааны болон эд хөрөнгийн хохирол учруулахыг хориглоно.

71 дүгээр зүйл. Үрчлэлтийн нууц

71.1. Үрчлэлтийг нууцлах талаар үрчлэн авсан эцэг, эх хүсэлт гаргасан бол улсын бүртгэлийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага тэдгээрийн баримт бичигт нууцлалын тэмдэглэл хийнэ.

71.2. Үрчлэлтийн нууцлалыг мэдэж байгаа албан тушаалтан болон бусад этгээд нууцлалыг хадгалах үүрэгтэй.

71.3. Үрчлэлтийн нууцлалыг задруулсан этгээд холбогдох хуулийн дагуу хариуцлага хүлээнэ.

72 дугаар зүйл. Үрчлэлтийг хүчингүй болсонд тооцох

72.1. Сонирхогч тал үрчлэгдсэн хүүхдийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол зөрчигдсөн гэж үзвэл үрчлэлтийг хүчингүйд тооцуулах хүсэлтийг шүүхэд гаргаж болно.

72.2. Үрчлэлтийг дараах тохиолдолд хүчингүйд тооцно:

72.2.1. үрчлэгч нь эцэг, эх байх эрхээ урвуулан ашигласан;

72.2.2. тухайн хүүхдийн эсрэг гэмт хэрэг үйлдсэн нь тогтоогдсон;

72.2.3. үрчлүүлэгч эцэг, эхийг хүүхдээ үрчлүүлэхийг удаа дараа тулган шаардаж, заналхийлж, эсхүл хууран мэхлэх замаар хүүхэд үрчилж авсан нь тогтоогдсон;

72.2.4. хуурамч бичиг баримт бүрдүүлэн үрчлэн авах шийдвэр гаргуулсан;

72.2.5. энэ хуулийн 66.3-т заасан этгээд болох нь тогтоогдсон;

72.2.6. энэ хуулийн 65.7-д заасан үйл ажиллагаа эрхэлсэн.

72.3. Шүүх хүүхдийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг нэн тэргүүнд хангаж, шаардлагатай тохиолдолд үрчлэлтийг хүчингүйд тооцох шийдвэр гаргана.

72.4. Үрчлэлтийг хүчингүйд тооцсон тухай шүүхийн шийдвэр хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн үрчлэлтийг хүчингүй болсонд тооцно.

73 дугаар зүйл. Үрчлэлтийг хүчингүйд тооцсоноос үүсэх үр дагавар

73.1. Үрчлэлтийг хүчингүйд тооцсон бол хүүхдийг төрүүлсэн эцэг, эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчид буцаах эсэх асуудлыг шүүх шийдвэрлэнэ.

73.2. Хүүхдийг эцэг, эхэд буцаах нь хүүхдийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхолд харшлах, эсхүл хууль ёсны өөр асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч байхгүй бол шүүх хүүхдийг асран хамгаалах байгууллагын асран хамгаалалтад шилжүүлнэ.

73.3. Үрчлэлтийг хүчингүйд тооцсоноос хүүхдийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхолд хохирол учирсан бол гэм буруутай этгээдээр хохирлыг нөхөн төлүүлэх асуудлыг шүүх шийдвэрлэнэ.

73.4. Үрчлэлтийг хүчингүйд тооцсон тухай шүүхийн шийдвэр гарсан өдрөөс хойш ажлын таван өдрийн дотор шүүх шийдвэрийн хувийг улсын бүртгэлийн болон гэр бүл, хүүхдийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагад хүргүүлнэ.

73.5. Үрчлэлтийг хүчингүйд тооцсон тухай шүүхийн шийдвэрийг үндэслэн улсын бүртгэлийн байгууллага хүүхдийн овог, нэрийг үрчлэгдэхээс өмнөх овог, нэрээр бүртгэнэ.

ЕСДҮГЭЭР БҮЛЭГ
ОЛОН УЛСЫН ГЭР БҮЛИЙН ХАРИЛЦААНД ГЭР БҮЛИЙН ХУУЛЬ
ТОГТООМЖИЙГ ХЭРЭГЛЭХ

74 дүгээр зүйл.Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт гэрлэлт бүртгэх

74.1.Монгол Улсын нутаг дэвсгэр дээр гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүний гэрлэлтийг бүртгэхэд Монгол Улсын олон улсын гэрээнд өөрөөр заагаагүй бол дараах журмыг баримтална:

74.1.1.гэрлэгчдийн аль нэг нь гадаадын иргэн бол гэрлэхэд харшлах шалтгаангүй эсэхийг Монгол Улсын хуулийн дагуу тодорхойлно;

74.1.2.гэрлэгчид хоёулаа гадаадын иргэн бол тэдгээрийн гэрлэх чадамжийг тус бүрийнх нь харьяат улсын хуулиар тодорхойлно;

74.1.3.гэрлэгчдийн хэн нэг нь харьяалалгүй хүн бөгөөд Монгол Улсад гэрлэлтээ бүртгүүлэх бол гэрлэхэд харшлах шалтгаангүй эсэхийг Монгол Улсын хуулийн дагуу тодорхойлно.

74.2.Монгол Улсын олон улсын гэрээнд өөрөөр заагаагүй бол Монгол Улсын нутаг дэвсгэр дээр гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүн гэр бүлийн харилцаанд Монгол Улсын иргэнтэй адил эрх эдэлж, үүрэг хүлээнэ.

75 дугаар зүйл.Дипломат төлөөлөгчийн газарт гэрлэлт бүртгэх

75.1.Дипломат төлөөлөгчийн газар нь Монгол Улсын иргэний гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүнтэй гэрлэх гэрлэлтийг бүртгэнэ.

75.2.Гадаадын иргэн гэрлэлтээ Монгол Улсын нутаг дэвсгэр дэх өөрийн улсын Дипломат төлөөлөгчийн газарт бүртгүүлсэн бол уг гэрлэлтийг Монгол Улсад хүлээн зөвшөөрнө.

76 дугаар зүйл.Гадаад улсад бүртгүүлсэн гэрлэлтийг хүлээн зөвшөөрөх

76.1.Монгол Улсын иргэд хоорондоо, эсхүл гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүнтэй гадаад улсад тухайн улсын хууль тогтоомжийн дагуу гэрлэсэн нь энэ хуулийн үндсэн зарчимд харшлахгүй бол гэрлэлтийг Монгол Улсад хүчинтэйд тооцно.

76.2.Гадаад улсын иргэд хоорондоо Монгол Улсын нутаг дэвсгэрээс гадна тухайн улсын хуулийн дагуу гэрлэсэн нь Монгол Улсад хүчинтэйд тооцогдоно.

77 дугаар зүйл.Гэрлэлтийг Монгол Улсад хүлээн зөвшөөрөхгүй байх

77.1.Монгол Улсын нутаг дэвсгэр дээр болон гадаад улсад бүртгэгдсэн гэрлэлтийг Монгол Улсын олон улсын гэрээ болон энэ хуульд нийцээгүй бол Монгол Улсад хүчинтэйд тооцохгүй.

78 дугаар зүйл.Гэрлэлт цуцлах

78.1.Монгол Улсын иргэн болон гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүний Монгол Улсад бүртгэлтэй гэрлэлтийг цуцлахад Монгол Улсын олон улсын гэрээнд өөрөөр заагаагүй бол Монгол Улсын хууль тогтоомжийг баримтална.

78.2.Гадаад улсад байнга оршин суугаа Монгол Улсын иргэн өөрийн эхнэр, эсхүл нөхрийн харьяаллаас үл хамааран бүртгэлтэй гэрлэлтээ Монгол Улсад энэ хуульд заасан захиргааны болон шүүхийн журмаар Монгол Улсад цуцлуулж болно.

78.3.Монгол Улсын Дипломат төлөөлөгчийн газар Монгол Улсын хууль тогтоомжийн дагуу гэрлэлтийг захиргааны журмаар цуцалж болно.

78.4.Монгол Улсын иргэн гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүнээс гадаад улсад гэрлэлтээ цуцлуулсан нь Монгол Улсын олон улсын гэрээ болон энэ хуульд харшлахгүй бол Монгол Улсад хүчинтэйд тооцогдоно.

79 дүгээр зүйл.Гэрлэгчдийн эд хөрөнгийн болон эд хөрөнгийн бус эрх, үүрэг

79.1.Гэрлэгчдийн эрх, үүргийг тэдгээрийн хамт оршин суугаа улсын хууль тогтоомж, эсхүл хэн нэг нь тухайн улсын нутаг дэвсгэрт амьдардаггүй бол хамгийн сүүлд хамт амьдарч байсан улсын хууль тогтоомж, эсхүл гэрлэлтийн гэрээнд тохиролцсоны дагуу шийдвэрлэж болно.

79.2.Хамт амьдарч байсан газар нь тодорхойгүй гэрлэгчдийн эрх, үүргийг Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт энэ хууль, эсхүл гэрлэлтийн гэрээний дагуу тогтооно.

79.3.Харьяалалгүй буюу хамт амьдарч байсан газар нь тодорхойгүй гэрлэгчид гэрлэлтийн болон тэтгэлэг төлөх тухай гэрээгээр аль улсын хууль тогтоомж хэрэглэхийг тохиролцож болно.

79.4.Гэрлэгчид эсхүл энэ хууль, эсхүл тэдгээрийн сонгосон улсын хуульд нийцээгүй гэрээ байгуулсан бол энэ зүйлийн 79.1-д заасныг баримтлан эрх, үүргийг тодорхойлж болно.

79.5.Монгол Улсын иргэн гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүнтэй гадаад улсад гэрлэхдээ гэрлэлтийн гэрээ байгуулж, эд хөрөнгийн болон эд хөрөнгийн бус хувийн эрх, үүргээ тодорхойлох талаар харилцан тохиролцсон бол эрх, үүргийг гэрлэгчдийн сонгосон улсын хуулиар, сонгоогүй бол тэдгээрийн байнга оршин суугаа улсын хуулиар тодорхойлно.

79.6.Энэ хуулийн 76.1-д заасны дагуу гэрлэлтээ батлуулсан гэрлэгчдийн эд хөрөнгийн болон эд хөрөнгийн бус эрх, үүргийг тэдгээрийн байнга хамт оршин суугаа улсын хуулиар тодорхойлно. Байнга хамт оршин суугаа улс байхгүй бол эд хөрөнгийн дийлэнх хэсэг байгаа улсын хуулиар, эсхүл шүүхэд нэхэмжлэл гаргасан улсын хуулийг хэрэглэнэ.

80 дугаар зүйл.Эцэг, эх, хүүхдийн эрх, үүрэг

80.1.Эцэг, эх, хүүхдийн эрх, үүргийг байнга хамт оршин суугаа улсын хууль тогтоомжийн дагуу, эсхүл талууд харилцан тохиролцсон бол Монгол Улсын хуулийн дагуу тодорхойлж болно.

80.2.Эцэг, эх нь хүүхэдтэйгээ хамт амьдардаггүй бол тэдний тэтгэлгийн болон бусад харилцаа холбоотой эрх, үүргийг хүүхдийн байнга оршин суугаа улс, эсхүл хүүхдийн эрх, хууль ёсны эрх ашгийг хангахад давуу байдал үүсгэх бол эцэг, эхийн оршин суугаа улсын хууль тогтоомжийн дагуу шийдвэрлэж болно.

81 дүгээр зүйл.Гэр бүлийн гишүүний бие биеэ тэжээн тэтгэх үүрэг

81.1.Гадаад улсад оршин суугаа насанд хүрсэн Монгол Улсын иргэн эцэг, эхээ, гэр бүлийн бусад гишүүн бие биеэ тэжээн тэтгэх үүргийг тэдгээрийн байнга хамт оршин суугаа улсын хууль тогтоомж, тэжээн тэтгэх гэрээгээр, эсхүл талууд харилцан тохиролцсон бол сонгосон улсын хуулийн дагуу тодорхойлж болно.

81.2.Байнга хамт оршин суугаа хаяггүй бол тэжээн тэтгүүлэхээр хүсэлт гаргасан этгээдийн харьяалах улсын хууль тогтоомжоор шийдвэрлэж болно.

81.3.Монгол Улсад байнга оршин суугаа гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүнийг асран хамгаалж, харгалзан дэмжихэд энэ хуулийг дагаж мөрдөж болно.

82 дугаар зүйл.Эцэг, эх тогтоох

82.1.Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт байнга оршин суугаа гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүний эцэг, эх тогтоолгох асуудлыг шийдвэрлэхэд Монгол Улсын олон улсын гэрээнд өөрөөр заагаагүй бол энэ хуулийг баримтална.

82.2.Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт эцэг, эх тогтоолгохтой холбоотой маргааныг Монгол Улсын хуульд заасны дагуу шийдвэрлэнэ.

82.3.Гадаад улсад амьдарч байгаа хүүхдийн эцэг, эхийн хэн нэг нь Монгол Улсын иргэн бөгөөд Монгол Улсын хууль тогтоомжийн дагуу эцэг, эхийг захиргааны журмаар бүртгэх бол гадаад улсад суугаа Монгол Улсын Дипломат төлөөлөгчийн газарт хүсэлт гаргаж болно.

82.4.Гадаад улсын хуулиар Монгол Улсын иргэн хүүхдийн эцэг, эхийг тогтоосон нь энэ хуульд харшлахгүй бол хүчинтэйд тооцно.

82.5.Хүүхдийн иргэний харьяалал нь эцэг, эхийн эрх, үүрэг болон хүүхдийн эрх, ашиг сонирхолыг хамгаалахад нөлөөлөхгүй.

83 дугаар зүйл.Монгол Улсын харьяат хүүхдийг гадаадын харьяат гэр бүл, иргэнд үрчлүүлэх

83.1.Хүүхдийг үрчлүүлэхэд Монгол Улсын олон улсын гэрээ, энэ хууль болон бусад хууль тогтоомжийг дагаж мөрдөнө.

83.2.Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт хүүхдийг гадаад улсын иргэн, харьяалалгүй хүнд үрчлүүлэхэд энэ хуулийн 65.2, 65.3, 65.7-д заасан үрчлэх, үрчлүүлэх зарчим, нөхцөлийг баримтална.

83.3.Монгол Улсад үрчлэн авах гэр бүл олдоогүй, эсхүл бүтэн өнчин болон эцэг, эх нь тогтоогдоогүй хүүхдийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхолд нийцүүлэн хүүхэд үрчлэн авахаар хүсэлт гаргасан гадаадын харьяат гэр бүл, иргэнд үрчлүүлнэ.

83.4.Хүүхдийг үрчлэн авах хүсэлт гаргасан хүн энэ хуулийн 66.3-т зааснаас гадна Монгол Улсаас албадан гаргагдсан, тус улсад дахин оруулахгүй байх хугацаа нь дуусаагүй байгаа бол хүүхэд үрчлүүлэхийг хориглоно.

83.5.Хүүхдийг үрчлүүлэхдээ гадаад улсын эрх бүхий байгууллагын зөвшөөрөлтэй итгэмжлэгдсэн байгууллагыг сонгож, хамтран ажиллана.

83.6.Харьяатын асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагын дэргэд Монгол Улсын харьяат хүүхдийг гадаадын гэр бүл, иргэнд үрчлүүлэх талаар дүгнэлт гаргах үүрэг бүхий Гадаад Үрчлэлтийн зөвлөл ажиллана.

83.7.Үрчлэлтийн зөвлөлийн санал, дүгнэлтийг үндэслэн хүүхэд үрчлүүлэх асуудлыг шүүх шийдвэрлэнэ.

83.8.Харьяатын асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага нь хүүхэд үрчлүүлэх тухай шүүхийн шийдвэр гарснаас хойш ажлын тав хоногийн дотор улсын бүртгэлийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага болон үрчлэгч талд мэдэгдэж, шийдвэрийн хувийг хүргүүлнэ.

83.9.Монгол Улсын харьяат хүүхдийг гадаадын харьяат гэр бүл, иргэнд үрчлүүлэх чиг үүрэг бүхий Үрчлэлтийн зөвлөлийн бүрэлдэхүүн, ажиллах журмыг хууль зүйн, гадаад харилцааны асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн хамтран батална

83.10.Гадаадын харьяат гэр бүлтэй ярилцлага хийх журмыг харьяатын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага батална.

83.11.Монгол Улсын харьяат хүүхдийг үрчлэн авсан гадаадын харьяат гэр бүл хүүхдийн иргэний харьяаллыг өөрчлөх хүсэлт гаргавал Харьяатын тухай хуульд заасны дагуу шийдвэрлэнэ.

83.12.Гадаад улсад оршин суугаа Монгол Улсын харьяат хүүхдийг үрчлүүлэх асуудлыг энэ хуульд заасны дагуу шийдвэрлэнэ.Гадаад улсад оршин суугаа Монгол Улсын харьяат хүүхдийг тухайн улсын хуулийн дагуу үрчлүүлсэн нь Монгол Улсын олон улсын гэрээ, гэр бүлийн эрх зүйн үндсэн зарчим, хүүхдийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхолд харшлаагүй бол хүлээн зөвшөөрч болно.

84 дүгээр зүйл.Гадаад улсад үрчлэгдсэн хүүхдэд хяналт тавих

84.1.Харьяатын асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага нь гадаад үрчлэлтийн мэдээллийн сан бүрдүүлнэ.

84.2.Монгол Улсын харьяат үрчлэгдсэн хүүхдийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг 18-н нас хүртэл Монгол Улсын олон улсын гэрээнд өөрөөр заагаагүй бол Монгол Улсын Дипломат төлөөлөгчийн газар, харьяатын асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага хяналт тавина.

84.3.Харьяатын асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага тухайн үрчлэгч гэр бүлтэй, эсхүл энэ хуулийн 83.5-д заасан итгэмжлэгдсэн байгууллагатай гэрээ байгуулна.

84.4.Энэ зүйлийн 84.3-т заасан гэрээнд талуудын эрх, үүрэг, хариуцлага, хүүхдэд эх орныг нь таниулах, хүүхдийн нөхцөл байдалтай танилцах, түүний хэрэгжилтийн тайлан хүргүүлэх хугацааг тохиролцож байгуулна.

84.5.Үрчлэгдсэн хүүхдийн мэдээлэл, энэ зүйлийн 84.3-т заасан гэрээний хувийг харьяатын асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага үрчлэгчийн харьяалах улсад суугаа Монгол Улсын Дипломат төлөөлөгчийн газар, үрчлэлтийн асуудал хариуцсан тухайн улсын эрх бүхий байгууллагад хүргүүлнэ.

84.6.Монгол Улсын харьяат хүүхдийг үрчлэгч талд үрчлүүлсний дараа хяналт тавих, үрчлэгч талтай гэрээ байгуулах журмыг хууль зүйн, гадаад харилцааны асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн хамтран батална.

84.7.Үрчлэгч тал нь энэ хуулийн 72.2-т заасан нөхцөл байдлыг бий болгосон, энэ зүйлийн 84.3-т заасан гэрээний үүргээ биелүүлээгүй бол үрчлэлтийг шүүх хүчингүй болгоно.

85 дугаар зүйл.Гадаадын харьяат хүүхдийг үрчилж авах

85.1.Монгол Улсын иргэн гадаадын харьяат хүүхдийг үрчилж авахад тухайн улсын хууль тогтоомж, олон улсын гэрээг дагаж мөрдөнө.

АРАВДУГААР БҮЛЭГ ГЭР БҮЛИЙГ ДЭМЖИХ, ХАМГААЛАХ ТӨРИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН ЧИГ ҮҮРЭГ, ТОГТОЛЦОО

86 дугаар зүйл.Гэр бүлийг дэмжих, хамгаалах удирдлагын тогтолцоо

86.1.Гэр бүлийг дэмжих удирдлагын тогтолцоо нь гэр бүл, хүүхдийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, гэр бүл, хүүхдийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага, аймаг, нийслэл, дүүргийн гэр бүл, хүүхдийн асуудал хариуцсан нэгж, сум, баг, хорооны гэр бүл, хүүхдийн асуудал хариуцсан нийгмийн ажилтнаас бүрдэнэ.

86.2.Аймаг, нийслэл, дүүргийн гэр бүл, хүүхдийн асуудал хариуцсан нэгж нь гэр бүлд зөвлөгөө, үйлчилгээ үзүүлэх сургалт, мэдээлэл арга зүйн төв, танхимтай байна.

86.3.Аймаг, нийслэл, дүүргийн гэр бүл, хүүхдийн асуудал хариуцсан нэгжийн даргыг тухайн шатны Засаг дарга, дүүргийн гэр бүл, хүүхэд, залуучуудын асуудал хариуцсан нэгжийн даргыг тухайн шатны Засаг дарга Төрийн албаны тухай хуульд заасан төрийн албан тушаалд тавих шаардлагыг хангасан иргэнийг сонгон шалгаруулж томилж, чөлөөлнө.

86.4.Энэ зүйлийн 86.3-т заасан албан тушаалд томилогдох албан тушаалтан Төрийн албаны тухай хуулийн 26 дугаар зүйлд заасан төрийн захиргааны албан тушаалд томилох үндсэн шалгуурыг хангасан байхаас гадна тухайн салбарт таваас доошгүй жил ажилласан байна.

87 дугаар зүйл.Гэр бүлийг дэмжих талаар Засгийн газрын бүрэн эрх

87.1.Засгийн газар гэр бүлийг дэмжих талаар дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

87.1.1.төрөөс гэр бүлийн хөгжлийн талаар баримтлах бодлогын биелэлтийг хангуулах, хэрэгжилтийг зохион байгуулах;

87.1.2.гэр бүлийн харилцаанд өв, уламжлал, зан заншлыг дэмжин хөгжүүлэх арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэх;

87.1.3.улс орны эдийн засаг, нийгмийн хөгжлийн нийтлэг зорилтод гэр бүлийн хөгжил, хамгааллын асуудлыг зохион байгуулах.

88 дугаар зүйл.Гэр бүлийн хөгжлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын чиг үүрэг

88.1.Гэр бүлийн хөгжлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага дараах чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ:

88.1.1.төрөөс гэр бүлийн хөгжлийн талаар баримтлах бодлого, хууль тогтоомж, хөтөлбөрийн төслийг боловсруулах, хэрэгжүүлэх ажлыг нэгдсэн удирдлага, арга зүйгээр хангах, хяналт шинжилгээ, үнэлгээ хийх, хэрэгжилтийг Засгийн газрын өмнө хариуцах;

88.1.2.төрөөс гэр бүлийн хөгжлийн талаар баримтлах бодлого, хууль тогтоомж, хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаанд шаардагдах төсвийн төслийг боловсруулж, шийдвэрлүүлэх;

88.1.3.иргэдэд гэр бүлийн албан бус боловсрол олгох үйл ажиллагааг удирдлага, арга зүйгээр хангах, хэрэгжилтэд хяналт тавих;

88.1.4.иргэд, гэрлэгчдэд гэр бүлийн асуудлаар сургалт, зөвлөгөө өгөх, үйлчилгээ үзүүлэх хуулийн этгээдийг сонгон шалгаруулах, магадлан итгэмжлэх журмыг батлах;

88.1.5.энэ хуулийн 49.2-т заасан хүүхдийн тэтгэлгийн хэмжээ, хугацаа тогтоох аргачлалыг боловсруулах;

88.1.6.хуульд заасан бусад чиг үүрэг.

89 дүгээр зүйл.Боловсролын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын чиг үүрэг

89.1.Боловсролын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага дараах чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ:

89.1.1.гэр бүлийн боловсролыг сургуулийн өмнөх, бага, дунд, дээд боловсролын сургалтын хөтөлбөрийн агуулгад тусган хэрэгжүүлэх;

89.1.2.гэр бүлийн нийгмийн ажилтан, сэтгэл зүйчийг мэргэжлийн түвшинд бэлтгэх;

89.1.3.сургууль /цэцэрлэг/-гэр бүл, багш-сурагч-эцэг, эхийн хамтын ажиллагааг хөгжүүлэх;

89.1.4.гэр бүлийн боловсрол олгох албан бус сургалтын хөтөлбөрийг гэр бүл, хүүхдийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагатай хамтран боловсруулж, хэрэгжилтэд хяналт тавих;

89.1.5.хуульд заасан бусад чиг үүрэг.

90 дүгээр зүйл.Гэр бүл, хүүхдийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагын чиг үүрэг

90.1.Гэр бүл, хүүхдийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага дараах чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ:

90.1.1.гэр бүлийн талаар төрөөс баримтлах бодлого, хууль тогтоомж, хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, үр дүнг гэр бүлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагад тайлагнах;

90.1.2.гэр бүлийн талаарх хууль тогтоомжийг иргэд, олон нийтэд сурталчлах;

90.1.3.төрийн байгууллага, хуулийн этгээд, иргэнд гэр бүлийн гишүүний эрх зөрчигдөхөөс урьдчилан сэргийлэх зөвлөгөө, мэдээлэл өгөх, арга зүйн туслалцаа, үйлчилгээ үзүүлэх;

90.1.4.гэр бүлд зөвлөгөө өгөх, үйлчилгээ үзүүлэх арга зүй, журмыг боловсруулж, хэрэгжүүлэх;

90.1.5.гэр бүлийн асуудлаар салбар дундын мэдээллийн нэгдсэн сан бүрдүүлэх;

90.1.6.гэр бүлийн албан бус боловсрол олгох сургалтыг зохион байгуулах, гэр бүлд зөвлөгөө өгөх, үйлчилгээ үзүүлэх үүрэг бүхий ажилтныг сургах, мэргэшүүлэх;

90.1.7.гэр бүлийн үнэт зүйлийг хамгаалах, хөгжүүлэх, дэвшилтэд уламжлал, зан заншлыг өвлүүлэх, угийн бичиг хөтлөхөд дэмжлэг үзүүлэх;

90.1.8.гэр бүлийг эвлэрүүлэн зуучлах эрх бүхий байгууллага, мэргэжилтэнд мэргэжил, арга зүйн дэмжлэг үзүүлж, хамтран ажиллах;

90.1.9.иргэнийг асран хамгаалалт, харгалзан дэмжлэгт хамруулах, хүүхэд үрчлэх болон эрсдэлт нөхцөлд байгаа хүүхэд, гэр бүлийн гишүүд, садан төрлийн хүний нөхцөл байдалд үнэлгээ хийж, дүгнэлтийг холбогдох байгууллагад хүргүүлэх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч, асран хүмүүжүүлэгчтэй гэрээ байгуулж, биелэлтэд хяналт тавих, асран хамгаалуулагч, харгалзан дэмжүүлэгчийн эрх ашиг хохирсон бол шүүхэд төлөөлөх;

90.1.10.хуульд заасан бусад чиг үүрэг.

91 дүгээр зүйл.Бүх шатны Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын чиг үүрэг

91.1.Бүх шатны Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал дараах чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ:

91.1.1.нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд хэрэгжүүлэх гэр бүлийн бодлого, хөтөлбөрийг тодорхойлох, батлах;

91.1.2.гэр бүлийн талаар төрөөс баримтлах бодлого, хууль тогтоомж, хөтөлбөрийн хэрэгжилт, нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд хэрэгжүүлэх бодлого, хөтөлбөрийн хэрэгжилт, Засаг даргын гэр бүлийг дэмжих үйл ажиллагаанд хяналт тавих;

91.1.3.гэр бүлийн хууль тогтоомж, Хурлын шийдвэрийн биелэлтийг хангах, гэр бүлийн хөгжлийн асуудлыг шийдвэрлэхтэй холбогдуулан Засаг даргад асуулга тавих;

91.1.4.хуульд заасан бусад чиг үүрэг.

92 дугаар зүйл.Бүх шатны Засаг даргын чиг үүрэг

92.1.Бүх шатны Засаг дарга дараах чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ:

92.1.1.гэр бүлийн талаар төрөөс баримтлах бодлого, хууль тогтоомж, хөтөлбөр, Засгийн газрын болон дээд шатны Хурал, Засаг даргын шийдвэрийг сурталчлах, хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулах;

92.1.2.Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хуралд гэр бүлийн хөгжил, хамгааллын бодлого, арга хэмжээний хэрэгжилтийг жил бүр хэлэлцүүлж, тайлагнах;

92.1.3.гэр бүлийн асуудал хариуцсан нийгмийн ажилтныг ажиллах нөхцөл, боломжоор хангаж, гүйцэтгэлд нь хяналт тавих;

92.1.4.гэр бүлийн талаарх төрийн бодлого, хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангахад иргэд, олон нийтийн оролцоог хангах;

92.1.5.асран хамгаалалт, харгалзан дэмжлэггүй хүнийг асран хамгаалалт, харгалзан дэмжлэгт хамруулах санал, дүгнэлтэд хяналт тавих;

92.1.6.хуульд заасан бусад чиг үүрэг.

93 дугаар зүйл.Аймаг, нийслэл, дүүргийн гэр бүл, хүүхдийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагын чиг үүрэг

93.1.Аймаг, нийслэл, дүүргийн гэр бүл, хүүхдийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага дараах чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ:

93.1.1.гэр бүлийн талаарх бодлого, хууль тогтоомж, хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх, биелэлтийг тайлагнах;

93.1.2.гэр бүлийн гишүүний эрх зөрчигдөхөөс урьдчилан сэргийлэх талаар төрийн байгууллага, хуулийн этгээд, иргэнд зөвлөгөө, мэдээлэл өгч, мэргэжил, арга зүйн дэмжлэг үзүүлэх;

93.1.3.энэ хуулийн 90.1.5-д заасан гэр бүлийн мэдээллийн нэгдсэн санд гэр бүлийн мэдээллийг оруулах;

93.1.4.иргэн, олон нийтэд гэр бүлийн албан бус боловсрол олгох сургалт, хүүхэд асран хамгаалах, харгалзан дэмжих, үрчлэх хүсэлтэй иргэд, гэр бүлийн гишүүдэд зөвлөгөө өгөх, шаардлагатай үйлчилгээг үзүүлэх;

93.1.5.гэр бүлийн үнэт зүйлийг хамгаалах, хөгжүүлэх, дэвшилтэт уламжлал, зан заншлыг өвлүүлэх, угийн бичиг хөтлөхөд гэр бүлд дэмжлэг үзүүлэх;

93.1.6.иргэн, хуулийн этгээдтэй гэр бүлд чиглэсэн ажил үйлчилгээ, арга хэмжээ, хөтөлбөр хэрэгжүүлэхэд хамтран ажиллах;

93.1.7.хүүхдийг асран хамгаалах, харгалзан дэмжлэг хамруулахад тохиолдолд дүгнэлт гаргах, хяналт тавих;

93.1.8.хуульд заасан бусад чиг үүрэг.

АРВАН НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ БУСАД ЗҮЙЛ

94 дүгээр зүйл.Гэр бүлийн тухай хууль тогтоомж зөрчигчид хүлээлгэх хариуцлага

94.1.Энэ хуулийг зөрчсөн хүн, хуулийн этгээд Эрүүгийн хууль, Зөрчлийн тухай хуульд заасан хариуцлага хүлээнэ.

94.2.Энэ хуулийг зөрчсөн албан тушаалтны үйлдэл нь гэмт хэргийн шинжгүй бол Төрийн албаны тухай хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэнэ.

95 дугаар зүйл.Шилжилтийн үеийн зохицуулалт

95.1.Энэ хууль хүчин төгөлдөр болохоос өмнө тэтгэлэг тогтоолгосон шүүхийн шийдвэрийг тэтгэлэг авагч тал, түүний хууль ёсны асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч энэ хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс хойш зургаан сарын дотор энэ хуулийн 49 дүгээр зүйлд заасантай нийцүүлэн ирээдүйд авах тэтгэлгийн хэмжээг шинэчлэн тогтоох тухай хүсэлт шүүхэд гаргана.

95.2.Энэ хуулийн 5.4-т заасан зохицуулалтыг ...оны...сарын....өдрөөс хэрэгжүүлнэ.

96 дугаар зүйл.Хууль хүчин төгөлдөр болох

96.1.Энэ хуулийг ... оны ... дугаар сарын ... -ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2023 оны ... дугаар
сарын ...-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ГЭР БҮЛИЙН ТУХАЙ ХУУЛИЙГ ХҮЧИНГҮЙ БОЛСОНД ТООЦОХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.1999 оны 6 дугаар сарын 11-ний өдөр баталсан Гэр бүлийн тухай хуулийг хүчингүй болсонд тооцсугай.

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг 20... оны ... дугаар сарын ...-ны өдөр баталсан Гэр бүлийн тухай /шинэчилсэн найруулга/ хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Гарын үсэг